

HUMANISTISKA
OCH TEOLOGISKA
FAKULTETERNA

Ödeskonflikten: Den gröna industrin eller samerna?

Konsultationsordningen i ljuset av den gröna industrialiseringen och samers intressen

Manda Svärd

AVD. FÖR MÄNSKLIGA RÄTTIGHETER
HISTORISKA INSTITUTIONEN

Kurskod: MRSK62

Termin: Vårterminen 2024

Handledare: Olof Beckman

Omfång: 12727

Abstract

This thesis aims to examine the conflict of goals between the green industrialization and the rights and interests of the indigenous Sami people, with a particular focus on how the conflict manifests in consultations with the Sami people. These consultations are conducted under *the Act on Consultation in Matters Concerning the Sami People*, a central piece of legislation in this study. In order to understand the conflict, the study is divided into two segments: one focusing on the scope of the Act in regards to green industrialization, and the other examining consultations that have been conducted in this context. The first of these segments are executed by using a qualitative content analysis, and the latter is using through both an argumentative and discursive analysis. Drawing on the theory of social constructivism, the thesis also highlights the power dynamics permeating the consultations and conflict. The study reveals that this conflict manifests in numerous ways during consultations between companies and the Sami people. Additionally, it underscores that current legislation fails to ensure consultations on matters related to the green industrialization that risks having a negative impact on the Sami people and their rights. This research contributes to a field of research that is important for shedding light on the threats to the Sami people in Sweden, and to prevent indigenous rights from being overshadowed and diminished for green industrialization.

Keywords: Green industry, Sami people, consultation, Sápmi, indigenous rights.

Abstrakt

Denna uppsats syftar till att undersöka målkonflikten mellan den gröna industrialiseringen och den samiska ursprungsbefolkningens rättigheter samt intressen, med särskilt fokus på hur konflikten manifesteras i konsultationer med samiska företrädare. Dessa konsultationer genomförs i enlighet med lagen om konsultation i frågor som rör det samiska folket, en central lagstiftning i denna studie. För att förstå målkonflikten är studien uppdelad i två segment: det första fokuserar på lagens omfattning i relation till den gröna industrialisering, och det andra undersöker konsultationer som genomförts inom området. Det första av dessa segment utförs genom en kvalitativ innehållsanalys, och det senare använder sig både av argumentations- och diskursanalys. Med utgångspunkt i teorin om social konstruktivism belyser avhandlingen även maktdynamiken som genomsyrar konsultationerna och konflikten. Resultatet av studien framhåller att målkonflikten manifesteras på flera sätt under konsultationerna mellan företag och de samiska företrädarna. Därtill understryker studien att den nuvarande lagstiftningen misslyckas med att säkerställa konsultationer i ärenden som rör den gröna industrialiseringen, och som riskerar att ha en negativ inverkan på samerna och deras rättigheter. Denna uppsats bidrar till ett forskningsfält som är viktigt för att belysa hoten mot samer i Sverige, och förhindra att urfolksrättigheter överskuggas samt förringas för den gröna industrialiseringen.

Nyckelord: Grön industri, samer, konsultation, Sápmi, urfolksrättigheter.

Innehållsförteckning

Abstract	1
Abstrakt	2
Innehållsförteckning	3
1. Inledning	4
1.1. Problemformulering, syfte och frågeställning	5
1.2. Material och avgränsningar	6
1.3. Forskningsetiska bedömningar	8
2. Rapporter och det aktuella forskningsläget	9
2.1. Sametingets rapporter och uttalanden	9
2.2. Regeringens rapporter och statens offentliga utredningar	12
2.3. Akademiskt material	14
3. Metod	17
3.1. Kvalitativ innehållsanalys	17
3.2. Argumentationsanalys	19
3.3. Diskursanalys	20
4. Teori	22
4.1. Socialkonstruktivism	22
5. Analys	25
5.1. Konsultationsordningen och den gröna industrialiseringen	25
5.1.1. Definition av grön industri	26
5.1.2. Ärenden som inte konsulteras enligt konsultationsordningen	28
5.1.3. Ärenden som konsulteras enligt konsultationsordningen	33
5.2. Konsultationsärenden	37
5.2.1. Gruvor	37
5.2.1.1. Konsultationsskyldiga och företag	38
5.2.1.2. Samiska företrädare	41
5.2.2. Energisystem	43
5.2.2.1. Konsultationsskyldiga och företag	44
5.2.2.2. Samiska företrädare	47
6. Resultat och diskussion	50
6.1. Resultat	50
6.2. Diskussion	52
7. Referenser	54

1. Inledning

Klimatförändring är inte längre ett avlägset fenomen, utan en konkret verklighet. Dess effekter är alltmer kännbara och tar olika skepnader. Skogsbränder, översvämningar och minskad biologisk mångfald är endast få av de effekter som vittnar om det akuta behovet att hantera klimatkrisen. Världen står i en kamp mot klockan och måste ställa om snabbt för att minska växthusgaserna samt förebygga klimatförändringens förödande effekter.

Klimatet är en ödesfråga, och därför vidtas det åtgärder runt hela världen för att hantera krisen. Åtgärder som kräver att industrin ställer om. Ett krav som har resulterat i en grön industrialisering som beskrivs som det största som skett sedan den industriella revolutionen. Denna industrialisering innebär att industrin minskar växthusgasutsläppen samtidigt som den genererar ekonomisk tillväxt. Något som Sverige förväntas ta en ledande roll i med ambitiösa planer för den svenska gröna industrin. För i Sverige, specifikt i Norrbottens och Västerbottens län, förväntas industriella investeringar på upp till 1 100 miljarder kronor de närmaste 20 åren. Satsningar som även kräver storskalig etablering av förnybar energi, utvinning av värdefulla mineraler och omfattande skogsbruk.

Norrbottens och Västerbottens län är inte enbart föremål för den gröna industrialiseringen, utan ingår även i samernas ursprungliga bosättningsområde Sápmi. Marken som planeras att användas för den gröna industrialiseringen har alltså en stor betydelse för Sveriges och Europas enda ursprungsbefolkning, samerna. Det samiska folket är därför oroade att deras markanvändning, rättigheter och intressen kommer att underordnas den gröna industrialiseringen. Inte minst beskrivs industrialiseringen som ett hot mot samernas rätt till kulturell existens, markanvändning och självbestämmande som stadgats i Förenta Nationernas urfolksdeklaration. Ett hot som främst utgår från att industrialiseringen anses försvåra och i vissa fall omöjliggöra bedrivandet av rennäring i berörda områden. Något som enligt samiska företrädare blir ett hot mot samernas kvarlevnad.

Det finns en påtaglig målkonflikt mellan den gröna industrialiseringen och samernas rättigheter samt intressen. En konflikt som kan beskrivas som en ödesfråga, då båda sidor varnar för att passivitet för deras sak kommer leda till förödande konsekvenser.

1.1. Problemformulering, syfte och frågeställning

Den gröna industrialiseringen beskrivs som avgörande för att hantera den klimatkras som världen står inför. En industrialisering som Sverige har tagit en ledande roll i med massiva investeringar inom industrin för att bidra till minskade utsläpp och en grön omställning. En betydande del av denna industrialisering planeras i Norrbottens och Västerbottens län. Dessa områden ingår även i det traditionella bosättningsområdet för Sveriges och Europas enda ursprungsbefolkning, samerna. Samiska företrädare varnar för att den gröna industrialiseringen kommer att hota deras markanvändning, rättigheter och intressen. Denna situation utgör en påtaglig målkonflikt mellan behovet av en grön industrialisering å ena sidan och samernas rättigheter samt intressen å andra sidan.

Denna uppsats syftar därmed till att analysera den målkonflikt som uppstått mellan den gröna industrialiseringen och samers rättigheter samt intressen. För att genomföra en sådan analys kommer denna uppsats inledningsvis att fastställa vilka ärenden inom den gröna industrialiseringen som samerna kan konsulteras i enligt lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket. Därtill syftar denna uppsats även till att skildra hur målkonflikten manifesteras i konsultationerna mellan de konsultationsskyldiga, företagen och de samiska företrädarna. Uppsatsen forskningsfråga är följande:

Hur manifesteras den målkonflikt som uppstått mellan den gröna industrialiseringen och samers rättigheter samt intressen som ursprungsbefolkning i konsultationer enligt lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket?

1.2. Material och avgränsningar

Materialet har valts ut baserat på dess möjlighet att fastställa vilka ärenden inom grön industri som samer kan konsulteras i, och analysera den målkonflikt som uppstått mellan den gröna industrialiseringen och samers rättigheter samt intressen i konsultationsärenden. Därmed kommer uppsatsen att undersöka: lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket, *The Green Deal Industrial Plan* och befintliga konsultationsärenden.

Lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket, även kallad konsultationsordningen, syfte är att främja det samiska folkets delaktighet i ärenden som är av särskild betydelse för ursprungsbefolkningen. Lagen trädde i kraft den 1:a mars 2022 och reviderades den 1:a mars 2024. Den innebär att regeringen, förvaltningsmyndigheter, regioner och kommuner är skyldiga att konsultera samiska företrädare i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna.¹ Trots det finns det undantag i lagen, varav dessa ärenden undantas även om samerna hävdar att ärendet är av särskild betydelse för dem. Därmed är det av intresse att behandla lagstiftningen för att klargöra vilka ärenden inom den gröna industrialiseringen som kräver konsultation och vilka som undantas.

The Green Deal Industrial Plan är ett ramverk av Europeiska kommissionen som redogör EU:s gemensamma plan för att främja en nettonollindustri och omställningen till en klimatneutral samt grön industri. Denna plan utgår från fyra grundpelare som alla återknyter till behovet av att skapa en konkurrenskraftig industri i en samtid som präglas av klimatförändring. Den första av dessa understryker behovet av att förenkla reglerande ramverk för att underlätta en snabb och enkel omställning. Den andra grundpelaren fokuserar istället på investeringar i grön teknik. Därefter behandlar den tredje grundpelaren arbetskraften som behövs för att möjliggöra omställningen. Slutligen, den fjärde pelaren, fokuserar på globalt samarbete som säkerställer sund konkurrens och en fri marknad. Bland dessa grundpelare kan man även identifiera åtgärder som ingår i den gröna industrialiseringen.² Något som är relevant för uppsatsen eftersom ett tydliggörande av vilka ärenden som kräver konsultation inom den gröna industrin, kräver en definition av de

---

¹ Prop. 2021/22:19, En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket, s.1.

² Europeiska Kommissionen, (1 februari, 2023). *The Green Deal Industrial Plan: putting Europe's net-zero industry in the lead*, s.3.

åtgärder som ingår i denna industri. Därmed kommer *The Green Deal Industrial Plan* användas för att identifiera åtgärder som anses ingå i den gröna industrialiseringen.

Vidare utgår uppsatsen från befintliga konsultationsärenden som redovisats i Sametingets *årsredovisning 2023*. Denna årsredovisning redogör för 42 genomförda och pågående konsultationsärenden under året.³ Dessa konsultationer berör flera olika ämnen, vilket har krävt en tydlig avgränsning av materialet i förhållande till uppsatsens frågeställning. Denna avgränsning har därmed skett utifrån konsultationernas relevans för den gröna industrialiseringen. En relevans som har avgjorts utifrån de definitioner och åtgärder som angetts i *The Green Deal Industrial Plan*. Därigenom har två olika typer av ärenden identifierats: gruvärenden och energisystemsärenden. Dessa ärendena är både föremål för den gröna industrialiseringen och konsultation, vilket gör dem högst relevanta för denna uppsats och dess ändamål.

Inom ramen för vad som kan betecknas som gruvärenden kan fyra konsultationsärenden identifieras, varav dessa är: *markanvisning för bearbetningskoncession Stortjärnhobben i Storuman kommun, ansökan om bearbetningskoncession för området Nautanen K nr 1 i Gällivare kommun, ansökan om markanvisning enligt minerallagen (1991:45) till förmån för bearbetningskoncessionen Sahavaara K nr 1 i Pajala kommun, Norrbottens län och ansökan om att överföra mark från Vidmarken 3:1 till Vidmarken 3:6 i Norsjö kommun*. De tre första av dessa behandlar ansökningar för att utvinna mineraler inom de angivna områdena, och den sistnämnda behandlar ett ärende som vill genomföra en fastighetsreglering för att möjliggöra efterbehandling av en tidigare gruvverksamhet.

Fortsättningsvis förekommer det tre konsultationsärenden som anknyter till energisystem, vilket är: *ansökan om koncessioner för transmissionsnätsledningar inom Kustpaketet, tillståndsansökan 150 kV ledning Arjeplog - Slagnäs och nätkoncession för ny 170 kV ledning från ny kopplingsstation till Sandberget i Sorsele kommun*. Dessa konsultationer avser tillståndsansökningar, så kallade nätkoncessioner, för etablering av kraftledningar. Konsultationerna avser alltså inte etableringar av fossilfria energisystem, såsom vindkraft eller

---

³ Sametinget (2024). *Sametingets årsredovisning 2023*, s.18-19.

vattenkraft. Detta eftersom sådana ärenden inte finns redovisade i Sametingets årsredovisning av anledningar som redovisas senare i uppsatsen. Istället behandlar ärendena etableringar av kraftledningar som möjliggör överföring av energi och anknyter till behovet av elektrifiering samt fossilfri energi. Något som gör dem relevanta för den gröna industrialiseringen och denna uppsats.

1.3 Forskningsetiska bedömningar

Forskning har länge använts som ett verktyg för att förtrycka marginaliserade grupper såsom samerna. Ett av de mest ökända exemplen på detta är det Rasbiologiska institutet i Uppsala som bedrev forskning som kategorisera och rangordna människor baserat på ovetenskapliga idéer om ras. Forskning som hade en särskilt skadlig effekt på samerna och bidrog till en avhumanisering av urfolket. Detta användes sedan som underlag för statens assimilationspolitik, som inkluderade tvångsförflyttningar av samer och förbud mot användning av det samiska språket.⁴ Därför kan man inte bortse från att forskning kan vara ett verktyg som bidrar till att reproducera maktstrukturer och förtryck. Något som denna uppsats måste beakta.

Denna uppsats har inga illvilliga avsikter, men bör trots det vidta försiktighetsåtgärder för att undvika att bidra till reproduktion av skadliga strukturer. Denna uppsats behandlar trots allt samiska frågor; en ursprungsbefolkning som jag inte tillhör eller har en personlig anknytning till. En bakgrund som riskerar att påverka min tolkning och förståelse av den målkonflikt som denna uppsats syftar till att beskriva. Det är därför viktigt att uppsatsen respekterar samers erfarenheter och kunskap, och inte förringar detta. Dessutom behöver jag som skribent vara medveten om mina egna begränsningar och undvika att överstiga dem vid analysering av de samiska företrädarnas uttalanden. Slutligen är det viktigt att säkerställa att framställandet av målkonflikten inte är partisk, utan skildrar båda parternas perspektiv utan att underminera någons upplevelser.

---

⁴ Samer.se (u.å.). *Rasism: Samepolitik i rasismens tidevarv*, Samiskt informationscentrum.

2. Rapporter och det aktuella forskningsläget

I följande kapitel genomförs en överblick över tidigare litteratur och forskning som är relevanta för uppsatsen och dess forskningsfrågor. I relation till forskningsfrågorna fokuserar därför översikten framför allt på Sametinget och regeringens rapporter samt uttalanden. Urvalet av materialet från dessa aktörer görs baserat på materialets relevans för den gröna industrialiseringen i norra Sverige och Sápmi. Slutligen kommer detta avsnitt redogöra för tidigare forskning som anses vara relevant i förhållande till uppsatsens ändamål.

2.1. Sametingets rapporter och uttalanden

Sametinget är samernas folkvalda församling och en förvaltningsmyndighet under regeringen. Detta innebär att Sametinget har ingen självbestämmanderätt utan agerar som en rådgivande expertmyndighet i frågor som berör det samiska folket. Exempelvis behandlar Sametinget frågor såsom samhällsplanering, mänskliga rättigheter och rennäring.⁵ Något som sedan kan resultera i olika former av uttalanden, konsultationer och rapporter. Några av dessa kommer att hanteras i detta avsnitt för att redogöra för de erfarenheter, kunskap och slutsatser som Sametinget arbetat fram.

Inledningsvis redogör *Sametingets årsredovisning 2023* bland annat för erfarenheter och ställningstagande kring konsultationsordningen, den gröna omställningen och hållbarhet.⁶ Angående konsultationsordningen fastslog Sametinget att de under året tagit emot 406 konsultationsförfrågningar och genomfört 37 av dessa. Vidare påpekas det att lagstiftningen inte täcker flera ärenden som är relevanta för det samiska folket, såsom vindkraftsprojekt och undersökningstillstånd enligt minerallagen. Dessutom redogör *årsredovisningen* behovet av tillräcklig tid, resurser och information för att utföra konsultationerna effektivt, samt vikten av tydlig dokumentation av konsultationernas resultat.⁷ I förhållande till den gröna omställningen och hållbarhet framhåller Sametinget att långsiktig hushållning av naturresurser är central i den

---

⁵ Sametinget. "Om Sametinget", Sametinget.se, hämtad 2024-08-16.

⁶ Sametinget (2024). *Sametingets årsredovisning 2023*, s.2

⁷ Ibid., s.16-17.

samiska kulturen. Något som ligger till grund för arbetet som bedrivs för att uppnå generationsmålet och miljö kvalitetsmål.⁸ Samtidigt understryker Sametinget att den gröna omställningen och klimatarbetet måste ske med respekt för det samiska folket samt samiska rättigheter, vilket tydligt illustreras i följande citat:

“Ur Sametingets perspektiv kan klimatomställningen aldrig bli hållbar om den sker på bekostnad av det samiska folkets och enskilda samers möjligheter att leva kvar i sina traditionella marker och överföra sin livsföring, kultur, näring, mark och vatten vidare till kommande generationer.”⁹

Även *Sametingets klimatstrategi* framför ställningstaganden, visioner och åtgärder rörande den gröna omställningen och hållbarhet. Strategin poängterar att klimatfrågan inte endast är en miljöfråga utan kräver en holistisk syn på olika förändringar och deras samhälleliga påverkan. I relation till detta framhålls det bland annat att människan och miljön är sammanvävda och att klimatåtgärder, liksom samhällsåtaganden, inte kan betraktas som isolerade åtgärder utan måste genomföras med hänsyn till helheten. *Strategin* redogör även för att ursprungsbefolkningar, inklusive samer, drabbas allvarligt av klimatförändringar eftersom deras överlevnad, kulturer samt ekonomi är direkt beroende av naturen. Bland annat innebär förlust av biologisk mångfald och förstörelse av naturen att anknutna språk och kunskaper försvinner.¹⁰ Det är därav viktigt att klimatomställningen och klimatåtgärder beaktar samisk kultur samt näring och bedrivs efter försiktighetsprincipen.¹¹ Vidare framhåller *klimatstrategin* för en rad åtgärder som Sametinget ska agera utefter. Några av dessa är ökat samiskt självbestämmande över mark och vatten, förändringar i lagstiftningen för att stärka samiska näringar och ökat inflytande i samråds- och beslutsprocesser.¹²

Ytterligare en rapport är *Sametingets syn på mineraler och gruvor i Sápmi* som betonar vikten av att upprätthålla balans mellan samiskt liv och naturen. Sápmi är trots allt ett område med stora naturtillgångar, vilket innebär att efterfrågan på utvinning av mineraler, skog och energi av

---

⁸ Sametinget (2024). *Sametingets årsredovisning 2023*, s.24.

⁹ Ibid., s.45.

¹⁰ Sametinget (2019). *Klimatstrategi: Sametingets politiska ställningstagande*, s.6-7.

¹¹ Ibid., s.8.

¹² Ibid., s.12.

externa aktörer är hög där.¹³ Rapporten, som både är ett politiskt ställningstagande och inspel till regeringen och andra myndigheter, understryker betydelsen av att skydda vissa områden och bedriva hållbar verksamhet med respekt för samisk markanvändning samt kultur.¹⁴ Därigenom förespråkar Sametinget för att all utvinning i samiska områden ska kräva samiskt samtycke och framhåller behovet av en mer sammanhållen förståelse för samisk markanvändning.¹⁵ För att uppnå detta krävs förändringar i lagstiftning och kontinuerlig dialog med regeringen samt andra berörda parter om frågor såsom samhällsplanering och miljön. Samtidigt är det viktigt att bevara den ekologiska hållbarheten och samiska näringar, särskilt renskötseln, som utgör en central del av den samiska kulturen.¹⁶ Dessutom fastställer rapporten att Sametinget tar ställning för att ingen mineralexploatering ska ske innan ILO 169, Konventionen om ursprungsfolk och stamfolk, är ratificerad och implementerad i Sverige.¹⁷

Slutligen presenterar *Sametingets syn på vindkraft* betydelsen av samiskt inflytande vid vindkraftetableringar.¹⁸ Detta eftersom den planerade och pågående vindkraftsutbyggnaden i norra Sverige påverkar Sápmi starkt, vilket kräver hänsyn till samiska behov och värden. Sametinget menar därför att vindkraftsetablering måste ske utifrån en hållbar planering och med respekt för det samiska folket samt samers rättigheter.¹⁹ Vindkraftsetableringar anses därför inte kunna ske om samernas möjligheter att leva i Sápmi begränsas eller omöjliggörs. Sametinget kräver därför bland annat ökat inflytande i planeringsprocessen och att företag som vill etablera vindkraft i Sápmi måste ta ett stort ansvar för att samiska behov tillgodoses.²⁰ Samtidigt understryker rapporten att vindkraften inte är den ensamma lösningen till klimatförändringar, utan att beslutsfattare även bör undersöka möjligheten att trappa upp användningen av vattenkraft som redan bedrivs i Sápmi.²¹

---

¹³ Sametinget (2014). *Sametingets syn på mineraler och gruvor i Sápmi*, s.4.

¹⁴ Ibid., s.14.

¹⁵ Ibid., s.9.

¹⁶ Ibid., s.5.

¹⁷ Ibid., s.8.

¹⁸ Sametinget (2009). *Sametingets syn på vindkraft i Sápmi*, s.13.

¹⁹ Ibid., s.5.

²⁰ Ibid., s.14.

²¹ Ibid., s.5.

2.2. Regeringens rapporter och statens offentliga utredningar

Regeringen är en instans vars uppgift är att styra Sverige och står ansvarig inför den svenska riksdagen.²² Följande material utgår från den nuvarande regeringen som består av Moderaterna, Kristdemokraterna och Liberalerna med stöd från Sverigedemokraterna.²³

I regeringens *klimathandlingsplan* presenteras hur det klimatpolitiska arbetet ska bedrivas under mandatperioden 2022-2026 med målet att nå nettonollsläpp av växthusgaser senast 2045.²⁴ Planen betonar Sveriges unika möjlighet att dra nytta av den gröna omställningen genom ett fossilfritt elsystem, utvinning av mineraler och metaller, hållbar markanvändning samt hög kompetens och innovationskraft.²⁵ En hög legitimitet bland medborgarna är avgörande för att genomföra omställningen och klimatarbetet måste bygga på effektiva styrmedel utan negativ påverkan på individer samt företag. Dessutom beskriver Parisavtalet att allmänheten och grupper delaktighet och medvetenhet är avgörande för en hållbar omställning.²⁶ Därför måste samiska intressen beaktas och konsulteras enligt lag och avtal.²⁷ *Klimathandlingsplanen* fastställer även att tillgången till fossilfri energi är väsentlig för omställningen och kräver en utökad fossilfri energiflotta, inklusive vindkraft, där norra Sverige beskrivs som en basflotta för detta.²⁸ Vidare framhåller planen att det behövs effektivare prövningsprocesser för gruvor och en hållbar markanvändning, inklusive skogsbruk, och att även detta är nödvändigt för att nå klimat- och miljömålen.²⁹

I *Klimathandlingsplanen* beskrivs även regeringens strategi för nyindustrialiseringen i Norrbotten och Västerbottens län.³⁰ Denna strategi kommer delvis att baseras på *rapporten från samordnaren för samhällsomställning vid större företagsetableringar och expansioner i Norrbotten och Västerbotten*. Rapporten belyser arbetet som utförts under 2021 och 2022 med ett fokus på företag som Hybrit Development AB, Northvolt AB, LKAB, Boliden AB, H2 Green

---

²² SFS 1974:152. *Kungörelse om beslutad ny regeringsform*, 1 kap. 6 §.

²³ Regeringen (12 september 2023). *Regeringsförklaringen: Reformkraft i en tid av prövningar*, s.2.

²⁴ *Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll* (Skr. 2023/24:59). Regeringen, s.10.

²⁵ *Ibid.*, s.14, 78, 187 och 110.

²⁶ *Ibid.*, s.10.

²⁷ *Ibid.*, s.62.

²⁸ *Ibid.*, s.59-60.

²⁹ *Ibid.*, s.77-79.

³⁰ *Ibid.*, s.135.

Steel och SSAB. Rapporten lyfter möjligheterna som länen innebär för den gröna omställningen med investeringar över 1 100 miljarder kronor och 20 000 prognostiserade nya arbetsplatser. Dessa möjligheter förväntas leda till betydande utsläppsminskningar och en ny ekonomisk och demografisk dynamik. För att detta ska lyckas krävs det att samhällsomvandlingen i norra Sverige lyckas, att inflyttningstakten till länen ökar drastiskt, att den industriella och samhällseliga omvandlingen sker i samklang, samt att investeringstakten ökar och tillgången till fossilfri energi säkras.³¹ Rapporten understryker även behovet av ett forum som hanterar komplexa processer.³² Vid stora etableringar och expansioner berörs trots allt många intressenter, inte minst samer. Därför föreslår skribenten att samebyar bör få ett särskilt stöd för att ha tillgång till och bistå med viktig kunskap. Ett stöd som antingen Sametinget eller länsstyrelsen hade kunnat administrera.³³

I oktober 2023 publicerades John Hasslers, professor i nationalekonomi, utredning *Sveriges klimatstrategi: 46 förslag för klimatomställningen i ljuset för Fit for 55* som fokuserade på hur Sveriges politik bör formas för att vara enigt med EU:s klimatpaket *Fit for 55*. Detta klimatpaket erbjuder och uppmuntrar styrmedel som leder till att EU når klimatneutralitet senast 2050. För att uppnå detta krävs en omfattande strategi, varav klimatstrategin fokuserar framför allt på att reglera utsläpp, underlätta strukturomvandling och bidra till global klimatneutralitet.³⁴ Dessutom hävdar Hassler att klimatarbetet kräver att samhällets behov av ökad fossilfri energi väger tyngre än lokala intressekonflikter. I relation till fossilfri energi föreslår därför Hassler åtgärder som främjar expansion av vindkraft och kärnkraft. En expansion som ska ta hänsyn till lokala intressen och utdela kompensation om expansionen genererar negativa konsekvenser, exempelvis påverkan på rennäringen.³⁵ Vidare lyfter Hassler skogens potential att bidra till klimatnytta genom att öka nettoinlagringen av kol. För att främja detta föreslår han att ett system införs för att ge markägare ersättning för den klimatnytta de skapar och att skapa ekonomiska incitament

---

³¹ Rapporten från samordnaren för samhällsomställning vid större företagsetableringar och expansioner i Norrbotten och Västerbotten (uppdrag N2020/03132). Näringsdepartementet, s.4.

³² Ibid., s.38.

³³ Ibid., s.48-49.

³⁴ Hassler, John (2023). *Sveriges klimatstrategi: 46 förslag för klimatomställningen i ljuset av Fit for 55*. Departementsserien (DS 2023:18). Regeringskansliet: Stockholm, s.5.

³⁵ Ibid., s.106-107.

för minskade utsläpp inom jord- och skogsbrukssektorn.³⁶ Detta är åtgärder som framför allt kommer att påverka norra Sverige, dock nämns detta inte explicit i *klimatstrategin*.

2.3. Akademiskt material

Grön industri och samers rättigheter är forskningsämnen som förekommit i flera tidigare studier. Forskningsämnen som börjar studeras alltmer tillsammans och sammanvävt. Följande text avser dock inte att fastställa detta, utan eftersträvar att redovisa och sammanfatta tidigare forskning inom området. Detta för att kunna identifiera hur denna uppsats kan bidra till forskningsläget och fylla en potentiell kunskapslucka.

I Kamrul Hossain och Anna Petréteis artikel "Resource development and sámi rights in the Sápmi region: integrating human rights impact assessment in licensing processes" behandlas möjligheterna för att inrätta *human rights impact assessment* (HRIA) i tillståndsprocesser som berör samers rättigheter.³⁷ Ett inrättande som anses vara av särskild betydelse i och med expansionen av resursutvinningsverksamhet i Sápmi regionen. Verksamheter som riskerar att påverka det samiska folkets traditionella levnadssätt och ge upphov till sociala samt miljömässiga problem. För trots att staten enligt internationella åtaganden är skyldig att beakta samers rättigheter i nationell lagstiftning så misslyckas befintliga lagar och ramverk, såsom miljökonsekvensbeskrivningar, med att ta hänsyn till urfolks rättigheter. Ett misslyckande som enligt studien indikerar på ett behov av att inrätta HRIA i tillståndsprocesser. Detta inrättande menar Hossain och Petréteis skulle förbättra skyddet för samers rättigheter, samt stärka relationen mellan staten och dess ursprungsbefolkning. Inrättandet skulle dessutom innebära ökat samiskt deltagande i beslutsprocesser, vilket skulle lindra konflikter i Sápmi regionen och möjliggöra investeringar i grön industri utan att inskränka samers rättigheter.

Vidare redogör Christina Allards artikel "Mineralutvinning i norska Sápmi: Beaktandet av samiska rättigheter i tillståndsprocessen och Nussir-gruvan i Finnmark" för hur samernas rättigheter och intressen beaktas i tillståndsprocesser, särskilt med fokus på den norska

---

³⁶ Ibid., s.31-32.

³⁷ Hossain, Kamrul, & Petretei, Anna. (2017). Resource development and sámi rights in the Sápmi region: integrating human rights impact assessment in licensing processes. *Nordic Journal of International Law*, 86(3).

minerallagen.³⁸ Detta genom att förklara tillståndsprocessen för Nussir-gruvan som etablerades i Finnmark regionen; en region där specifika regler gäller för att skydda samiska intressen samt upprätthålla åtaganden enligt ILO-konventionen 169 om ursprungsfolk och stamfolk i självstyrande länder. Fallet om Nussir-gruvan, som innehåller den största kända kopparfyndigheten i Norge, skildrar en komplex avvägning mellan fyndigheter och samiska intressen i området. Dessutom illustrerar fallet avvägningens påverkan på tillståndsprocessen som både företag och samiska företrädare deltog i. Ett deltagande som utfördes genom konsultationer som möjliggjorde för samerna att påverka beslutet och belysa problematik i fallet. Bland annat beskrev de samiska företrädarna att renskötseln är hårt trängd av andra befintliga och planerade verksamheter i området. Men trots dessa invändningar beslutade departementet att gruvetableringen var acceptabel, under förutsättning att strikta villkor följdes och att gruvan inte skulle hindra renskötseln i området. Allards studie ger en inblick i den komplexa processen med att balansera behovet av värdefulla fyndigheter och samiska rättigheter vid tillståndsprocesser för mineralutvinning i samiska områden.

Slutligen utreder Laila Pellennecs uppsats “Indigenous Climate Justice – Insights from Sápmi: An Analysis of Public Presentations and Policy Documents from Sámi sources” konceptet klimaträttvisa utifrån ett samiskt politisk kontext, med särskilt fokus på utmaningarna som den gröna omställningen innebär i Europa och Sápmi.³⁹ Studien lyfter åtgärder inom ramen för den gröna omställningen, såsom förnybar energi och gruvetableringar, och fastställer att dessa åtgärder har en oproportionerlig påverkan på ursprungsbefolkningen. Åtgärder som studien beskriver som grön kolonialism. Bland detta betonar samiska företrädare att utan inhemsk klimaträttvisa innebär den gröna omställningen en kolonisering av Sápmi. Studien föreslår, i bakgrund till detta, flera åtgärder för att beakta samers intressen och inhemsk klimaträttvisa vid klimatpolitiska åtgärder. Bland annat föreslås erkännande av tidigare och nuvarande kolonialism, säkerställandet av samiskt självbestämmande och att värna om biologisk mångfald i kulturellt betydelsefulla områden. Därtill föreslås studien även en maktomfördelning till samiska institutioner och säkerställandet av samiska företrädares deltagande i klimatbeslutsprocesser.

---

³⁸ Allard, Christina (2021). Mineralutvinning i norska Sápmi: Beaktandet av samiska rättigheter i tillståndsprocessen och Nussir-gruvan i Finnmark. *Nordisk Miljörättslig Tidskrift*, 2021(1).

³⁹ Pellennec, Laila. “Indigenous Climate Justice – Insights from Sápmi: An Analysis of Public Presentations and Policy Documents from Sámi sources”. Masteruppsats, UiT The Arctic University of Norway, 2023.

3. Metod

I detta kapitel redogörs metoderna som används för att besvara uppsatsens forskningsfråga. Uppsatsens forskningsfråga kräver undersökningar av olika områden i konsultationsordningen och därför anses det lämpligt att använda tre metoder. Dessa metoder är kvalitativ innehållsanalys, argumentationsanalys och diskursanalys. I avsnitt 3.1 beskrivs därför kvalitativ innehållsanalys som används för att fastställa vilka ärenden inom grön industri som omfattas av konsultationsskyldigheten enligt konsultationsordningen. Därefter beskriver avsnitt 3.2 argumentationsanalys och avsnitt 3.3 behandlar diskursanalys. Metoder som kommer att användas parallellt för att urskilja och kartlägga målkonflikten som uppstår i konsultationsärendena.

3.1. Kvalitativ innehållsanalys

Kvalitativ innehållsanalys är en metod som eftersträvar att systematiskt beskriva data utifrån ett givet kategoriskt ramverk.⁴⁰ Dessa ramverk kan variera i form och kan vara allt från forskningsrapporter och lagstiftning till webbsidor och politiska manifest.⁴¹ Det som inte varierar är tillvägagångssättet i innehållsanalysen, kvalitativ som kvantitativ, som utförs genom systematisk bearbetning av texter utifrån förutbestämde kategorier. En systematisering som sedan analyseras utifrån studiens ändamål. Ett sista steg som gör metoden analyserande snarare än enbart insamling av data.⁴²

Kvalitativ innehållsanalys är en metod som kan kombineras med andra analysmetoder. I vissa fall kan användningen av flera metoder fördjupa analysen av det strukturerade materialet. En sådan kombination betonas av forskare som Lindsay Prior, som särskilt framhåller möjligheten att kombinera innehållsanalys med diskursanalys. Med denna kombination kan innehållsanalysen

---

⁴⁰ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. "Innehållsanalys". I *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Göran Bergström & Kristina Boréus (red.), 3:e upplagan. Lund: Studentlitteratur, 2012, s.50-51.

⁴¹ Prior, Lindsay. "Content Analysis". I *The Oxford Handbook of Qualitative Research*, Patricia Leavy (red.), 2:a upplagan. New York: Oxford University Press, 2020, s.542.

⁴² Ibid., s.543-544.

användas för att organisera materialet innan det analyseras med hjälp av diskursanalys.⁴³ Det är dock viktigt att notera att dessa metoder skiljer sig åt på flera sätt. Till exempel är diskursanalysen mer flexibel när det gäller analysverktyg och tillvägagångssätt, medan innehållsanalysen är striktare och mer strukturerad. Dessutom utforskar diskursanalysen ofta information som kan utläsas mellan raderna och i förhållande till kontext, medan innehållsanalysen istället fokuserar på det som uttrycks tydligt i texten. Det innebär att innehållsanalysen är mer avgränsad och därför även svårare att anpassa efter egna intressen än diskursanalysen.⁴⁴

Denna uppsats kommer att använda innehållsanalys för att tydliggöra vilka ärenden inom den gröna industrin som omfattas av konsultationsskyldighet. Ett tydliggörande som är avgörande för att sedan kunna analysera hur målkonflikten mellan den gröna industrialiseringen och samers rättigheter samt intressen tar form i dessa typer av ärenden. För att genomföra detta är det nödvändigt att välja material som är relevant för analysens ändamål. Därför avser innehållsanalysen att behandla lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket och The Green Deal Industrial Plan. Den industriella planen anger ett ramverk för den gröna industrialiseringen. Detta ramverk kommer att fungera som ett kodschema för att systematisera lagen (2022:66) om konsultation i frågor som berör det samiska folket, med syftet att identifiera vilka ärenden inom den gröna industrin som omfattas av lagen.

Det bör dock noteras att The Green Deal Industrial Plan inte är ett detaljerat ramverk. Denna brist på detaljer kräver att tolkning av ramverket begränsas och att eventuella tolkningar redovisas samt förklaras. Detta är viktigt för att säkerställa uppsatsens validitet och att andra kan få samma resultat av att använda samma kodschema. Dessutom är detta avgörande för att garantera att uppsatsens analys är konsekvent och välgrundad. Slutligen kommer resultaten av analysen att sammanfattas och användas som underlag för urvalet av konsultationsärenden som anses relevanta för att skildra den målkonflikt som uppsatsen behandlar.⁴⁵

---

⁴³ Ibid., s.543.

⁴⁴ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. "Innehållsanalys". I *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Göran Bergström & Kristina Boréus (red.), s.51-52.

⁴⁵ Ibid., s.88-89.

3.2. Argumentationsanalys

Den samhälleliga kommunikationen har länge präglats av försök att övertyga andra. En prägel som inneburit att argumentation blivit intressant att analysera utifrån ett forskningsperspektiv. Något som forskningsmetoden argumentationsanalys gör genom att analysera och kartlägga argumentation som används i olika kommunikativa former, med det övergripande målet att skapa en överblick och jämföra olika ställningstaganden.⁴⁶

Argumentationsanalyser har dock inte alltid ett gemensamt syfte. Syftet med metoden kan istället istället ta åtminstone tre olika former: deskriptiv, värderande eller preskriptiv argumentationsanalys. Denna uppsats kommer att genomföra en deskriptiv argumentationsanalys, vilket innebär att analysen eftersträvar att rekonstruera argument och urskilja förhållandet mellan olika ståndpunkter. Något som kräver att forskaren strukturerar, tolkar och identifierar olika mönster mellan argument från olika aktörer i flera sammanhang.⁴⁷

Vidare ska skribenten, enligt *pro et contra*-analysen, finna argument för och emot teserna. Något som Næss betecknar som pro- respektive contra-argument.⁴⁸ Detta innebär att skribenten förväntas att strukturera och koda argument utifrån deras förhållningssätt till teserna. Något som i denna uppsats innebär att argumenten kommer att kategoriseras baserat på deras förhållningssätt till behovet av den gröna industrialiseringen och betydelsen av att respektera samers rättigheter samt intressen. I konsultationsärenden tenderar parterna att utgå från var och en av dessa och framför en relativt komplex argumentation i förhållande till teserna. Därmed kommer denna uppsats att strukturera argument utifrån ställningstaganden som framförs av konsultationsskyldiga och företag respektive de samiska företrädarna. En strukturering som görs med hänsyn till argumentationens komplexitet och parternas generella förhållningssätt till teserna.

---

⁴⁶ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. "Argumentationsanalys". I *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Göran Bergström & Kristina Boréus (red.), 2:a upplagan. Lund: Studentlitteratur, 2008, s.89.

⁴⁷ Ibid., s.91.

⁴⁸ Ibid., s.101.

3.3. Diskursanalys

Diskursanalys är en metod som undersöker samhällsfenomen genom att analysera språkbruket. Närmare bestämt undersöker metoden diskursers förmåga att återspegla och reproducera olika samhällsfenomen samt samhällsstrukturer.⁴⁹ Detta genom att se språket som en form av social utövning som kan återspegla och reproducera identiteter, makt och samhällsstrukturer.⁵⁰ Genom diskursanalys kan man därför urskilja strukturer, maktförhållanden och potentiella konflikter. Utifrån detta kan man hävda att ett av metodens huvudsakliga syften är att bryta barriären mellan idé och verklighet, samt skildra korrelationen mellan språk och handling.⁵¹

Med detta som bakgrund kan en diskursanalys anses lämplig för att analysera målkonflikten mellan den gröna industrialiseringen och samers intressen samt rättigheter. Detta eftersom en diskursanalys möjliggör undersökning av de drivkrafter som anses ligga till grund för målkonflikten i konsultationerna, konstruktionen av "vi" och "dem", samt hur målkonflikten påverkar språkbruket och argumentationen i konsultationerna. Dessa aspekter tenderar att presenteras mellan raderna och kräver att forskaren kan identifiera parternas idéer och verkligheten samt identifiera hur parterna använder språket som ett medel för handling och makt.

Diskursanalys är dock kritiserad för risken för intersubjektivitet, särskilt avseende friheten att välja analysverktyg och svårbegripliga resonemang. Detta kräver att forskaren tydligt redovisar för valda analysverktyg och använder dessa systematiskt i analysen. Därtill behöver forskaren även grundligt förklara resonemang och slutsatser.⁵²

Uppsatsen planerar att uppnå detta genom att tydligt strukturera analysen. Bland annat kommer uppsatsen enbart behandla diskurser som är anknutna till den gröna industrialiseringen och samers intressen samt rättigheter. Dessa diskurser kommer att undersökas i materialet som presenterats i anslutning till en konsultation eller under konsultationen. Undersökning som har målet att finna parternas specifika språkbruk, maktindikatorer och problemformulering.

---

⁴⁹ Bergström, Göran & Boréus, Kristina. "Diskursanalys". I *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Göran Bergström & Kristina Boréus (red.), 3:e upplagan. Lund: Studentlitteratur, 2012, s.354-355.

⁵⁰ Ibid., s.356.

⁵¹ Ibid., s.354.

⁵² Ibid.,s.405-406.

4. Teori

I detta kapitlet behandlas det teoretiska ramverket för uppsatsen och dess möjligheter i förhållande till uppsatsens mål. Det teoretiska ramverket för uppsatsen är socialkonstruktivism, varav denna teori kommer att forma studien samt möjliggöra en djupare analys av uppsatsens material.

4.1. Socialkonstruktivism

Akademien har länge studerat människor som sociala djur med metoder såsom diskursanalys, dekonstruktion och poststrukturalism. Metoder som alla har sin utgångspunkt i socialkonstruktivismen.⁵³ En teori som hävdar att kunskap och vetande är socialt konstruerade faktorer som formas utifrån vår samtid samt kultur. Framförallt anses teorin bestå av fyra grundantaganden: kritisk mot allmängiltig kunskap, vetande är historiskt och kulturellt specifikt, kunskap upprätthålls av sociala processer och kunskap samt sociala handlingar går samman.⁵⁴

Det första av dessa antaganden uppmanar människor att förhålla sig kritisk till kunskap som anses vara allmängiltig i samtiden. Kunskap anses nämligen enligt socialkonstruktivister inte vara naturligt, objektivt och opartisk. Istället anses kunskap formas av de dominerande diskurser och idéer som präglar samtiden, vilket även innebär att kunskap är föränderlig över tid.⁵⁵ Detta vittnar historien om och kunskap har bland annat använts som ett verktyg för att förtrycka vissa grupper såsom samerna. Exempelvis bedrev Statens rasbiologiska institut studier om rashygien som delade upp människor i olika raser och betecknade samerna som en underlägsen ras. Kunskap som i sin samtid ansågs vara vedertagen, men som förkastas idag.⁵⁶

Det andra antagandet bygger vidare på detta och betonar att kunskap är historiskt samt kulturellt specifikt. Ett antagande som kritiserar forskningens eftersträvan att identifiera universella principer eller människans sanna natur. Istället anses kunskap vara en produkt av historien och

---

⁵³ Burr, Vivien (2015). *Social Constructionism*. 3:e upplagan, New York: Routledge, s.1.

⁵⁴ Ibid., s.2-5.

⁵⁵ Ibid., s.2-3.

⁵⁶ Samer.se, "Faktablad - Rasbiologi", *Samiskt informationscentrum*, hämtad 14 maj, 2024.

kulturen som förhåller sig till de sociala och ekonomiska förutsättningarna som finns i samtiden.⁵⁷ Därför kan inte någon kunskap anses vara vedertagen eftersom all kunskap är relativ.

Det tredje antagandet är att kunskap upprätthålls och formas i sociala processer. Enligt socialkonstruktivister konstrueras alltså människors kunskap om världen och sättet att se på den genom sociala processer såsom vardagliga interaktioner och medieinformation. Därigenom är kunskap och världsåskådning något som en person har eller inte har, utan något som formas vid interaktioner med andra.⁵⁸ Detta antagande är särskilt relevant för denna uppsats eftersom det hävdar att sociala processer är avgörande i upprätthållandet och återskapandet av kunskap, inte minst sociala strukturer. En genomsyrande struktur i denna uppsats är relationen mellan majoritet och minoritetssamhället. En struktur som kan urskiljas vid sociala processer såsom konsultationer, utformning av lagstiftning och i det språkbruk som används när man talar om samer. Kommunikation som, enligt socialkonstruktivismen, bidrar till samernas ställning som en minoritet och de begränsade möjligheter som följer med den minoritetsställning.

Slutligen framhåller det fjärde antagandet att sociala processer och det sociala handlingsutrymmet är sammankopplat. Detta innebär att de sociala processer och konstruktionerna som de konstruerar påverkar människors beteenden samt handlingsutrymme.⁵⁹ Enligt socialkonstruktivismen bidrar sociala konstruktioner till omfattningen av individers handlingsutrymme, varav vissa besitter en omfattande mängd samtidigt som andras utrymme är begränsat. Alltså bidrar sociala processer och dess uppbyggnad av sociala konstruktioner till omfattningen av grupperns handlingsutrymme, och därigenom maktrelationerna i samhället.⁶⁰ Exempelvis formar diskursen och idéer om samer, samernas möjlighet att agera och maktinnehav. Något som har direkt inverkan på samernas förmåga att påverka under konsultationer och agera i enlighet med sina rättigheter samt intressen.

Baserat på ovanstående information, innebär socialkonstruktivismen en möjlighet att fördjupa diskussionen om hur konsultationer bidrar till att konstruera majoritet- och minoritetssamhället,

---

⁵⁷ Burr, Vivien (2015). *Social Constructionism*, s.3-4.

⁵⁸ Ibid., s.4-5.

⁵⁹ Ibid., s.5.

⁶⁰ Ibid., s.11-12.

samt den samtida diskursen om samerna. Detta genom att se konsultationer som en kommunikationsform och en social process som upprätthåller samtida samt kulturella föreställningar.

5. Analys

Analysen kommer att delas upp i två huvuddelar. Den första delen kommer att fokusera på vilka ärenden som konsultationsordningen omfattar i relation till den gröna industrialiseringen. Därefter kommer den andra delen behandla argumentation och diskurser gällande samers rättigheter samt intressen i kontrast till den gröna industrialiseringen i konsultationsärendena.

5.1. Konsultationsordningen och den gröna industrialiseringen

Detta avsnitt avser att behandla vilka ärenden som omfattas av konsultationsordningen i relation till den gröna industrialiseringen. Detta avsnitt kommer därför ha sin utgångspunkt i två ramverk: *lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket* och Europeiska kommissionens definition av grön industri.

Avsnittet utgår alltså delvis från *lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket*, även kallad konsultationsordningen. Lagens huvudsakliga syfte är att främja samernas inflytande över frågor som påverkar dem genom att kräva att regeringen, statliga förvaltningsorgan, regioner och kommuner konsulterar samiska företrädare innan beslut tas i ärenden som kan ha särskild betydelse för samerna. De konsultationsskyldiga anses råda över ärenden som kan påverka det samiska folket.⁶¹ I detta bör det tilläggas att regioner och kommuner enbart har varit konsultationsskyldiga sedan 1 mars 2024.⁶² Därefter markerar rekvisitet "särskild betydelse för samerna" ett betydande kvalifikationskrav i relation till lagen. Enligt detta rekvisit måste ett ärende, för att omfattas av konsultationsordningen, ha särskild betydelse för det samiska folket som grupp och inte enbart enskilda samer eller medborgare i allmänhet. Dessutom ska ärenden kunna ha en direkt inverkan på samiska angelägenheter såsom språk, kultur, näringar eller ställning som urfolk. Exempelvis kan ärenden såsom markanvändning, gruvetableringar och vindkraft anses omfattas av rekvisitet.⁶³

---

⁶¹ 1 § 1 st., lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

⁶² 2 §, lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

⁶³ Prop. 2021/22:19, *En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket*, s.144.

Enligt lagen ska dessa konsultationer genomföras med samiska representanter såsom Sametinget, samebyar eller samiska organisationer. Det är möjligt att konsultera flera av dessa instanser, exempelvis utesluter inte en konsultation med Sametinget möjligheten att även konsultera en sameby och vice versa.⁶⁴ Dessa konsultationer ska genomföras genom att den konsultationsskyldige ska tidigt informera de samiska företrädarna om ärendet och fråga om företrädarna vill konsulteras i ärendet. De samiska företrädarna ska därefter besvara om konsultationen önskas inom en skälig tidsfrist.⁶⁵ Om konsultation önskas ska samernas önskemål om konsultationsform tillgodoses om möjligt, men det är den konsultationsskyldige som bestämmer hur konsultationen ska genomföras.⁶⁶

Utöver ovanstående lagstiftning kommer detta avsnitt även utgå från den gröna industrialiseringen. Närmare bestämt kommer avsnittet utgå från Europeiska kommissionens definition av grön industri, varav denna redogörs under 5.1.1.

För att behandla avsnittets avsedda forskningsfråga inleds följande avsnitt med att definiera grön industri. Därefter analyseras lagstiftningen för att tydliggöra vilka ärenden som inte omfattas av konsultationsordningen. Detta för att slutligen konstatera vilka ärenden som omfattas av lagen.

5.1.1. Definition av grön industri

The Green Deal Industrial Plan är ett ramverk av Europeiska kommissionen som definierar innebörden av grön industri och åtgärder som vidtas inom ramen för det. Detta ramverk har formulerats med bakgrund i Europeiska unionens initiativ för att göra unionen klimatneutral senast 2050, *the green deal*. Detta ska, enligt *the green deal*, göra EU ledande inom klimatomställningen och samtidigt bidra till ett rättvist samt mer konkurrenskraftigt Europa. För detta etablerar *dealen* en sektorsövergripande strategi med förslag på åtgärder inom områden såsom energi, jordbruk, industri och hållbar finansiering.⁶⁷ Vilket leder oss till Europeiska kommissionens plan för industrin, *The Green Deal Industrial Plan*. Denna plan understryker

---

⁶⁴ 7 §, lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

⁶⁵ 8 § 1 st., lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

⁶⁶ 9 § 1 st., lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

⁶⁷ Europeiska unionens, "Den europeiska gröna given", *Europeiska unionens råd och Europeiska rådet*, senast ändrad: 21 mars 2024.

industrins avgörande roll i klimatomställningen och dess möjlighet att främja investeringar i en cirkulär ekonomi.⁶⁸

Det är noterbart att detta ramverk är utformat utifrån en europeisk kontext snarare än en svensk. Det är särskilt anmärkningsvärt med tanke på att uppsatsen fokuserar på en unik svensk kontext genom att ha som centralpunkt samernas situation. En kontext som är så pass unik att den bara kan återfinnas i en annan medlemsstat i EU, nämligen Finland. Det är därför lämpligt att motivera valet av en europeisk definition av grön industri snarare än en svensk sådan. Anledningen till detta är att det inte har fastställts en gemensam definition av grön industri i riksdagen eller regeringen. Denna frånvaro leder oss till EU, varav definitioner från unionen kan anses vara lämpliga att använda i en svensk kontext eftersom Sverige är medlem i unionen.

I *The Green Deal Industrial Plan* kan man urskilja den övergripande definitionen och målsättningen för den gröna industrin utgår från att teknisk utveckling, tillverkning och installation av nettonollprodukter samt energiförsörjning ska bana vägen till klimatneutralitet. Samtidigt som den gröna industrin ska bidra till välbefinnande och bekämpa klimatförändringar samt miljöförroeningar.⁶⁹

För att uppnå detta framhålls en rad åtgärder som anses ingå i den gröna industrialiseringen. Första åtgärder som framhålls är behovet att säkra tillverkningskapaciteten genom bland annat batterier, vindkraftverk, värmepumpar, solenergi och lagring av koldioxid.⁷⁰ En annan åtgärd är säker tillgång till råvaror som är viktiga för den gröna omställningen. I detta understryks behovet av att även minska materialanvändningen och utveckla samt använda förnybara ersättningsprodukter, såsom trä och batterier. Därtill behöver energiförsörjningen bli mer förnybar genom en omfattande expansion av bland annat vindkraft och solenergi. Ytterligare ett fokusområde är batterier som anses vara avgörande för att uppnå en klimatneutral ekonomi. Därför understryker planen behovet av stabila värdekedjor för tillverkning, återanvändning och

---

⁶⁸ Europeiska kommissionen (1 februari 2023). Communication from the Commission to the European parliament, the European council, The Council, The European economic and social Committee and the Committee of the regions: A Green Deal Industrial Plan for the Net-Zero Age (Report COM/2023/62 final), s.1.

⁶⁹ Ibid., s.3.

⁷⁰ Ibid., s.4.

återvinning av batterier.⁷¹ Värdekedjor som förutsätter utvinning av bergarts- och jordartsmetaller som huvudsakligen finns i gruvor. Slutligen krävs det investeringar i infrastruktur, såsom laddnings- och tankningsstationer, samt utbyggnad av smarta elnät för att kunna lagra stora mängder förnybar energi.⁷²

Sammanfattningsvis kan grön industri definieras som utveckling, tillverkning och installation av produkter som leder till klimatneutralitet, bekämpning av klimatförändringar samt välbefinnande. Detta genom att vidta åtgärder som säkrar tillverkningskapaciteten, tillgången till råvaror, förnybar energi, batterier och en robust infrastruktur.

5.1.2. Ärenden som inte konsulteras enligt konsultationsordningen

För att en lagstiftning ska vara tillämplig krävs det att vissa villkor uppfylls, så kallade rekvisit. Konsultationsordningens rekvisit presenteras i dess andra paragraf, varav denna fastställer att lagen tillämpas vid ärenden som förväntas få särskild betydelse för samerna.⁷³ Därefter stadgar konsultationsordningens åttonde paragraf att den konsultationsskyldige ska i ett tidigt skede informera samiska företrädare om ärendet och fråga om de vill konsulteras.⁷⁴ Dock finns det ärenden som undantas trots att de kan anses uppfylla dessa rekvisit. Dessa undantagen berör allt från remissyttranden till Sveriges säkerhet och redovisas i konsultationsordningens tredje, fjärde och femte paragraf.

Den tredje paragrafen fastställer att domstolsliknande nämnder och liknande instanser inte är konsultationsskyldiga.⁷⁵ Ett undantag som grundar sig i betydelsen av rättskipningens självständighet enligt *Regeringsformens* 11:e kapitel. I lagens proposition definieras domstolsliknande nämnder som organ vars prövning kan jämföras med domstolar, eller organ i förvaltningsmyndigheter som har domstolsliknande uppgifter.⁷⁶ Exempelvis kan Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård, Tillsynsnämnden för revisorer i

---

⁷¹ Ibid., s.6.

⁷² Ibid., s.7.

⁷³ 2 §, lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

⁷⁴ 8 §, lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

⁷⁵ 3 §, lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

⁷⁶ Prop. 2021/22:19, *En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket*, s.45.

Revisorsinspektionen och miljöprövningsdelegationer som prövar vissa ärenden hos länsstyrelserna anses vara domstolsliknande nämnder.⁷⁷ I förhållande till den gröna industrialiseringen är undantaget för miljöprövningsdelegationer särskilt intressant. Miljöprövningsdelegationer är nämligen ansvariga för att bland annat utfärda tillstånd för vindkraft och provbrytning av gruvor. Tillståndsprocesser som delegationerna enligt lag ska genomföra självständigt och inte påverkas av länsstyrelsens roll som tillsynsmyndighet och företrädare av miljöintressen samt andra intressen.⁷⁸ Därtill omfattas inte Mark- och miljödomstolen av konsultationsskyldighet med hänvisning till denna paragraf och betydelsen av rättskipningens självständighet. Detta undantar flera ärenden såsom etablering av vattenkraft⁷⁹ och CCS-anläggningar som fångar in koldioxid⁸⁰.

Undantaget för vindkraft förstärks ytterligare i konsultationsordningens 4 § 3 st., varav detta fastställer att ärenden enligt *plan- och bygglagen* (2010:900) inte omfattas av lagen såvida det inte berör en regionplan, översiktsplan, detaljplan eller områdesbestämmelser.⁸¹ Därigenom undantas även mindre vindkraft från konsultationsskyldigheten eftersom de faller in under bygglov enligt *plan- och bygglagen*. Dessa så kallade mindre vindkraftverk är enskilda verk med en totalhöjd mellan 20 och 50 meter eller med en rotordiameter över 3 meter. Dessa vindkraftverk behöver endast ansöka om bygglov och har ingen anmälningsplikt enligt miljöbalken.⁸² Det dock värt att notera att sedan konsultationsordningen uppdaterades den 1 mars 2024 har det samiska folket fått ökat inflytande över placeringen av vindkraft genom att regioner och kommuner är skyldiga att konsultera samerna vid antagandet av översiktsplaner, regionplaner, detaljplaner samt områdesbestämmelser. Just detta kommer att behandlas mer ingående i följande underrubrik.

Ytterligare undantag presenteras i 4 § konsultationsordningen, varav de fyra inledande punkterna berör allmän ordning och säkerhet, statsbidrag i enskilda fall, forskning i enskilda fall och

---

⁷⁷ Ibid., s.144.

⁷⁸ Ibid., s.46.

⁷⁹ Energimyndigheten. "Tillstånd för vattenkraft", *Energimyndigheten*, senast ändrad 29 december 2023.

⁸⁰ Sveriges domstolar (2023). *Mark- och miljödomstolen ger tillstånd till en fullskalig bio-CCS-anläggning*. Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt, publicerad 28 mars 2024.

⁸¹ 4 § 3 st., lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

⁸² Energimyndigheten. "Tillstånd för vindkraft - mindre anläggningar", *Energimyndigheten*, senast ändrad 29 december 2023.

skadeståndsanspråk mot staten, en region eller en kommun.⁸³ Dessa inledande punkter omfattar en stor mängd ärenden, men bedöms inte ha en tydlig anknytning till den gröna industrialiseringen och dess åtgärder.

Däremot har den femte punkten en anknytning till den gröna industrialiseringen, varav denna punkt fastställer att tillsynsärenden undantas för konsultationsskyldigheten. Tillsynsärenden avser granskning som bedömer huruvida tillsynsobjekt följer lagar och föreskrifter. Granskning som kan vid brister följas av åtgärder såsom krav på åtgärder i verksamheten, återkallelse av tillstånd eller förbud mot verksamhet. Tillsynsärenden omfattar bland annat tillsyn av miljöfarlig verksamhet enligt miljöbalken och ärenden som faller in under skogsvårdslagen.⁸⁴

Enligt den femte punkten undantas även anmälnings- och underrättelseärenden inom ramen för skogsvårdslagen och miljöbalken. Detta innebär att tillsynsmyndigheter såsom länsstyrelsen är inte konsultationsskyldiga när de handlägger ett anmälnings- eller underrättelseärende.⁸⁵ Detta är intressant i förhållande till den gröna industrialiseringen och dess behov av förnybara råvaror eftersom det utlyser ett undantag för bland annat föryngringsavverkning, avverkning för ändrad markanvändning, avverkning för att bevara eller öka natur- och kulturmiljövärden, uttag av skogsbränsle, skyddsdikning och användning av vegetativt skogsodlingsmaterial som är anmälningsärenden enligt skogsvårdslagen.⁸⁶ Dock kan det undantagsvis vara aktuellt att konsultera samer i ärenden om beslut om en planerad avverkning, varav 20 § skogsvårdslagen fastslår att samråd med berörd sameby ska ske om skogsavverkning sker inom renskötselns året-runt-marker. Man kan alltså konstatera att huvudregel är att anmälningsärenden om skogsavverkning och tillsynsärenden avseende miljöfarlig verksamhet inte konsulteras enligt konsultationsordningen. Dock föreligger det undantag från huvudregeln i 20 § skogsvårdslagen som föreskriver att samråd med samer ska ske om skogsavverkning planeras på renskötselns året-runt-marker.

---

⁸³ 4 § 1 st. 1-4 p., lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

⁸⁴ Prop. 2021/22:19, *En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket*, s.73.

⁸⁵ *Ibid.*, s.48.

⁸⁶ Skogsstyrelsen.se. "Vilka åtgärder behöver du anmäla eller ansöka om?" *Skogsstyrelsen*.

I 4 § 1 st. 6 p. fastslås det att konsultationsskyldigheten inte föreligger i ärenden som berör det nionde kapitlet i *Regeringsformen*, vilket omfattar ärenden som rör statens budget och finanser. Ett undantag som Sametinget, liksom andra instanser, har förståelse för. Om man dock sätter detta i förhållande till den gröna industrialiseringen kan det möjligtvis varit relevant att konsultera samerna i exempelvis ärenden som berör deras anslag för att regeringen ska få en ökad förståelse för Sametingets finansiella behov.⁸⁷ Finansiella behov som förväntas öka eftersom antalet konsultationer förväntas öka i samband med den gröna industrialiseringen. Sametinget skulle därför behöva ett större anslag för att kunna genomföra konsultationerna, och hade därför möjligtvis behövt konsulteras om detta anslag.

Vidare konstaterar 4 § 1 st. 7 p. att konsultationsskyldigheten inte gäller för remissyttranden. Detta eftersom regeringen och andra myndigheter förväntas remittera ärenden som kan vara särskilt viktiga för samerna till Sametinget; där de får möjlighet att yttra sig. Att därför kräva att samerna ska få möjlighet att konsultera alla andra remissinstansernas yttranden gör remissprocessen onödigt komplicerad.⁸⁸ Detta innebär att exempelvis ärenden där Miljöprövningsdelegationen skickar ansökningar till länsstyrelsen på remiss undantas, vilket omfattar bland annat ansökningar om vindkraftsetableringar.⁸⁹

Därefter fastställer 4 § 2 st. att frågor som rör ersättning till enskilda enligt expropriationslagen eller fastighetsbildningslagen inte ska konsulteras. Detta eftersom beslut om ersättning prövas i separata ärenden eller en del av flera beslut inom ett ärende. Dock kan undantag från detta föreligga om en sameby har rätt till ersättning på grund av intrång i exempelvis renskötselrätten vid ändrad markanvändning.⁹⁰ Något som kan föreligga vid exempelvis gruvetableringar, industrietablering, skogsavverkning eller vid etablering av fossilfria energisystem.

Femte paragrafen i konsultationsordningen anger ytterligare sex undantag för konsultationsskyldigheten. Det första av dessa undantagen fastställer att i ärenden där en förvaltningsmyndighet ansöker om tillstånd för en verksamhet hos en annan instans som är

---

⁸⁷ Prop. 2021/22:19, *En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket*, s.74.

⁸⁸ *Ibid.*, s.74.

⁸⁹ *Ibid.*, s.146.

⁹⁰ *Ibid.*, s.145-146.

konsultationsskyldig, så undantas den ansökande myndigheten från att konsultera samerna om verksamheten kan utföras av enskilda eller det allmänna. Detta för att undvika att samma ärende konsulteras flera gånger. Ärenden som berörs av undantaget är bland annat när myndigheter söker tillstånd enligt lagar såsom miljöbalken eller ellagen (1997:857). Detta omfattar exempelvis ärenden såsom Svenska kraftnäts ansökningar om etablering av utbyggnad av stamnätet eller transmissionsnätet.⁹¹ I dessa ärendena kommer samerna att konsulteras, men som tidigast när myndigheten ansöker om tillstånd. Detta kan ifrågasättas med tanke på konsultationsordningen krav på att ärenden ska presenteras till samiska företrädare i ett tidigt skede.

Det andra och tredje undantaget enligt 5 § konsultationsordningen, lyder att konsultation ska undantas i fall där regeringen eller en förvaltningsmyndighet behandlar ett överklagat beslut som redan konsulterats i en lägre instans. Detta kan omfatta ärenden som hanteras av länsstyrelsen eller Transportstyrelsen, men att dessa förvaltningsmyndigheter inte behöver konsultera samiska företrädare eftersom de redan konsulterats i ärendet. Detta gäller även i ärenden där regeringen behandlar ärende som överlämnats från domstolar eller domstolsliknande nämnder som inte omfattas av någon form av konsultationsskyldighet.⁹² Det innebär att ärenden från exempelvis Mark- och miljödomstolen eller miljöprövningsdelegationer aldrig behöver konsulteras med samiska företrädare. Därav undantas ärenden som rör vindkraftsparker och provbrytning i gruvor helt från konsultationsskyldigheten. Dock är det värt att notera att det inte finns något hinder för den högre instansen att genomföra konsultationer med samiska företrädare vid behov, men att detta utgör då ett undantag från huvudregeln.⁹³

Den fjärde punkten i 5 § anger att brådskande ärenden ska undantas för konsultation om dröjsmål innebär en risk för betydande olägenheter. Exempelvis kan det vara ärenden om räddningstjänstverksamhet eller krissituationer undantas från konsultation. Undantaget ska dock inte innebära att alla ärenden som behöver avgöras inom en kort tid ska undantas. Istället ska

---

⁹¹ Prop. 2021/22:19, En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket, s.77-78.

⁹² Ibid., s.78.

⁹³ Ibid.

ärenden som behöver avgöras snabbt genomföras i enklare former.⁹⁴ Detta undantag anses inte ha en större korrelation med grön industrialisering och åtgärder inom ramen för den.

Likaså anses den femte punkten i 5 § konsultationsordningen, inte ha en tydlig anknytning på den gröna industrialiseringen. Detta undantaget stadgar att om samiska företrädare avstår från konsultation så föreligger ingen skyldighet.

Slutligen fastställer den sjätte punkten i 5 § konsultationsordningen att en konsultation inte behöver genomföras om den “inte behövs” eller är “uppenbart olämpligt”. Enligt propositionen är det otydligt vilka typer av ärenden som detta undantag kommer att beröra och den konsultationsskyldige uppmanas därför att tillämpa detta restriktivt. Det är därför osäkert hur denna punkt kommer att påverka ärenden som berör den gröna industrialiseringen. Det blir nämligen den konsultationsskyldige i ärendet som avgör om ärendet inte behövs eller är olämpligt i förhållande till de samiska intressena, vilket kan leda till att anledningarna vid tillämpning av undantaget kan variera.⁹⁵ För att illustrera denna punkt kan exempelvis frågor såsom huruvida samer behöver konsulteras i ärenden om havsbaserad vindkraft i norra Sverige uppstå. I detta ärendet hade den konsultationsskyldige fått avgöra om samerna behöver konsulteras eller inte. Dock hade samiska företrädare kunnat begära konsultation i ärenden om det anses beröra samiska intressen enligt 6 § konsultationsordningen. Som svar på detta kan den konsultationsskyldige referera till undantaget enligt denna punkt om instansen bedömer att ärendet inte behöver konsulteras samerna. Därefter kan samiska företrädare inte begära konsultation igen, utan initiativrätten är begränsad till en gång per ärende.⁹⁶

5.1.3. Ärenden som konsulteras enligt konsultationsordningen

Likt det som presenterades i ovanstående underrubrik omfattar konsultationsordningen, enligt dess andra paragraf, ärenden som förväntas få särskild betydelse för samerna.⁹⁷ Detta med undantag för ärendena som presenterades i lagens tredje, fjärde och femte paragraf som undantas

---

⁹⁴ Prop. 2021/22:19, En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket, s.79-80.

⁹⁵ Ibid., s.80-81.

⁹⁶ Ibid., s.149.

⁹⁷ 2 §, lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket.

från konsultationsskyldigheten. Kortfattat innebär detta att resterande ärenden som förväntas få särskild betydelse för samerna och där det inte föreligger ett undantag, omfattas av konsultationsordningen. Dock bedöms det i förhållande till forskningsfrågan att det finns ett behov av att redovisa vilka typer av ärenden som omfattas, särskilt i förhållande till den gröna industrialiseringen.

Inledningsvis bör 6 § konsultationsordningen lyftas, varav denna paragrafen stadgar att samiska företrädare har initiativrätt genom att de kan begära konsultation i ärenden. Sametinget, en sameby eller en samisk organisation kan därför begära konsultation i ärenden som kan få särskild betydelse för samerna. Denna paragraf möjliggör en potentiell breddning av lagens omfattning, då samerna kan begära konsultation i alla ärenden som anses beröra dem särskilt. Dock bör det noteras att den konsultationsskyldige kan åberopa att det föreligger ett undantag från konsultationsskyldigheten i ärendet.⁹⁸ Paragrafen garanterar därför inte en breddning av lagens omfattning, men möjliggör för samiska företrädare att på eget initiativ begära konsultation och markera att ärendet anses ha en särskild betydelse för samerna.

Följaktligen bör omfattningen av konsultationsordningen fastslås i förhållande till de åtgärder som framhålls i *The Green Deal Industrial Plan*. Den första av dessa åtgärder är säkerställandet av tillverkningskapacitet genom bland annat batterier, vindkraftverk, solenergi, värmepumpar, och lagring av koldioxid.⁹⁹ Av dessa åtgärderna omfattas batterier, värmepumpar och solenergi av konsultationsordningen. Batterier omfattas i den mån att industri- och gruvetableringar omfattas av konsultationsskyldigheten, varav dessa inte omfattas av ett undantag och kan ha särskild betydelse för samerna. Därefter omfattas solcellsparkar och solceller inom ett detaljplanerat område i kommunen av konsultationsordningen. Solcellsparkar kräver nämligen samråd med kommunens bygglovsavdelning och länsstyrelsen, och solceller inom ett detaljplanerat område kräver samråd med kommunen; varav dessa faller under konsultationsskyldigheten.¹⁰⁰ Vidare omfattas även värmepumpsanläggningar av konsultationsskyldigheten då dessa kräver en anmälan till kommunen som anläggningen planeras

---

⁹⁸ Prop. 2021/22:19, *En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket*, s.83-84.

⁹⁹ Europeiska kommissionen (1 februari 2023). Communication from the Commission to the European parliament, the European council, The Council, The European economic and social Committee and the Committee of the regions: A Green Deal Industrial Plan for the Net-Zero Age (Report COM/2023/62 final), s.

¹⁰⁰ Energimyndigheten. "Tillstånd för solcellspark." *Energimyndigheten*, hämtad 24 juli 2024.

i.¹⁰¹ Det bör dock noteras att solceller inom ett detaljplanerat område och värmepumpsanläggningar har endast omfattats av konsultationsskyldigheten sedan 1 mars 2024.

Den andra åtgärden som *The Green Deal Industrial Plan* framhåller är säkerställandet av tillgången till betydelsefulla råvaror som batterier och trä.¹⁰² Som tidigare nämnt omfattas batterier av konsultationsskyldigheten genom industri- och gruvetableringar. Dock varierar lagens omfattning om skogsrelaterade ärenden, varav anmälningsärenden om skogsavverkning inte omfattas i huvudregel inte av konsultationsskyldigheten.¹⁰³ Däremot konsulteras samerna i avverkningsärenden genom skogsvårdslagen och i ärenden om skogsplantering enligt konsultationsordningen.¹⁰⁴

Den tredje åtgärden som framhålls är etablerandet av förnybar energi som innefattar vindkrafts-, vattenkrafts- och solcellsanläggningar. Av dessa åtgärder omfattas endast vissa typer av solcellsanläggningar av konsultationsordningen. Samiska företrädare kan nämligen konsulteras vid ärenden som berör solcellsparkar och anläggningar inom kommunens detaljplanerade områden, som redovisat ovan. Därefter omfattas vindkraftsärenden inte av konsultationsskyldigheten eftersom dessa ärenden undantas enligt 3 § och 4 § 3 st. konsultationsordningen som presenterades i ovanstående underrubrik. Dock har samiska företrädare sedan 1 mars 2024 fått ökat inflytande över vindkraftsplacering eftersom konsultationsskyldighet nu föreligger vid antagande av regionplaner, översiktsplaner, detaljplaner och områdesbestämmelser. Samtliga av dessa planer behandlar placering och efterföljande prövning av vindkraft.¹⁰⁵ Alltså omfattas viss planering av vindkraftsetablering av konsultationsskyldigheten sedan 1 mars 2024. Slutligen undantas vattenkraft enligt 3 § konsultationsordningen eftersom dessa ärenden handläggs av Mark- och miljödomstolen. Det ska dock noteras att Mark- och miljödomstolen kräver att den tillståndssökanden ska ha genomfört samråd med berörda myndigheter och individer enligt miljöbalken innan tillståndprocessen

---

¹⁰¹ Energimyndigheten. "Anmälan och tillstånd för värmepump", *Energimyndigheten*, hämtad 24 juli 2024.

¹⁰² Europeiska kommissionen (1 februari 2023). Communication from the Commission to the European parliament, the European council, The Council, The European economic and social Committee and the Committee of the regions: A Green Deal Industrial Plan for the Net-Zero Age (Report COM/2023/62 final), s.

¹⁰³ Prop. 2021/22:19, *En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket*, s.48.

¹⁰⁴ 20 §, skogsvårdslagen (1979:429);

¹⁰⁵ Boverket, *Vindkraftshandboken - Planering och prövning av vindkraftverk på land och i kustnära vattenområden*, Boverket, januari 2009.

inleds.¹⁰⁶ Dessa samråd kan omfatta Sametinget, samebyar och samiska företrädare om ärenden förväntas beröra dem och föreskrivs i miljöbalken.

Den fjärde åtgärden framhåller behovet av att skapa stabila värdekedjor för tillverkning, återanvändning och återvinning av batterier.¹⁰⁷ Detta är en åtgärd som behandlats i tidigare stycken och omfattas av konsultationsordningen.

Den femte, och sista åtgärden, är behovet av investeringar i infrastruktur såsom utbyggnad av elnät samt laddningsstationer.¹⁰⁸ Gällande utbyggnad och investering i elnätet omfattas det i huvudregel av konsultationsordningen. Detta eftersom byggnad och användning av starkströmsledning kräver nätkoncession som utfärdas av Energimarknadsinspektionen som är en konsultationsskyldig förvaltningsmyndighet.¹⁰⁹ Om ärendet rör en strömledning som anknyter till ett annat lands elnät är processen annorlunda, men involverar Energimarknadsinspektionen och regeringen som båda är konsultationsskyldiga.¹¹⁰ Detta innebär att ärenden såsom utbyggnad av stamnätet eller transmissionsnät omfattas av konsultationsordningen. Dock föreligger det undantag från kravet på nätkoncession enligt *förordning (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857)*. Undantag som även innebär undantag från konsultationsordningen. I förordningen framhålls tre grundkriterier för att ett ärende ska undantas från nätkoncession: att ledningen är intern, har begränsad spridning och väl avgränsad.¹¹¹ Dessa kriterier innebär att vissa åtgärder inom den gröna industrin undantas från nätkoncession och konsultationsskyldigheten. Exempelvis undantas anläggningar som producerar elektricitet enligt 22 a § i förordningen.¹¹² Detta innebär att solcellsparkar¹¹³,

---

¹⁰⁶ Havs- och vattenmyndigheten, "Vattenkraftverk och dammar", *Havs- och vattenmyndigheten*, hämtad 2 maj 2024.

¹⁰⁷ Europeiska kommissionen (1 februari 2023). Communication from the Commission to the European parliament, the European council, The Council, The European economic and social Committee and the Committee of the regions: A Green Deal Industrial Plan for the Net-Zero Age (Report COM/2023/62 final), s.

¹⁰⁸ *Ibid.*, s. .

¹⁰⁹ Energimarknadsinspektionen. "Det här gör Ei inom koncessioner." *Energimarknadsinspektionen*, hämtad 24 juli 2024.

¹¹⁰ Verksamt. "Tillstånd för elnät", *Verksamt*, hämtad 24 juli 2024.

¹¹¹ Fm 2007:1, *Icke koncessionspliktiga elnät*, s.12-13.

¹¹² 22 a §, *Förordning (2007:215) om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857)*.

¹¹³ Energimarknadsinspektionen (2023). *Ansökan om bindande besked om undantag från kravet på nätkoncession för ledningsnät inom Hallands solpark*. Ärende 2022-101635, beslut 3 oktober 2023.

hybridparker¹¹⁴ och vindkraftsanläggningar¹¹⁵ undantas för kravet på nätkoncession. Därtill undantas även anläggningar som tillgodoser elbehovet hos fordon från kravet enligt 22 b § 1 p. i förordningen. Något som inkluderar ledningar till laddningspunkter för fordon såsom bilar, bussar och lastbilar; både privat och publikt.¹¹⁶

Sammanfattningsvis är konsultationsordningen ämnad för att omfatta ärenden som kan få särskild betydelse för det samiska folket. Detta innebär att konsultationsskyldiga instanser är skyldiga att konsultera samerna i ärenden som kan vara särskilt betydande för dem. Därtill kan samiska företrädare även begära konsultation i vissa ärenden enligt 6 § konsultationsordningen. Det föreligger dock flera undantag för konsultationsskyldigheten, vilket begränsar omfattningen av lagen. Något som redovisats i denna samt föregående underrubrik. Denna begränsning omfattar dock inte alla ärenden, utan lagen omfattar exempelvis gruvetableringar, värmepumpsanläggningar, solenergi samt utbyggnad av stam- och transmissionsnätet.

5.2. Konsultationsärenden

Detta avsnitt avser att analysera konsultationsärenden som berör den gröna industrialiseringen. Denna analys kommer främst att fokusera på att skildra den målkonflikt som uppstått mellan den gröna industrialiseringen och samers rättigheter samt intressen som ursprungsbefolkning.

5.2.1. Gruvor

Gruvor är en framträdande åtgärd i förhållande till den gröna industrialiseringen. Gruv- och mineralnäringen har länge skildrats som en hållbar innovationskraft som möjliggör den gröna omställningen samtidigt som det bidrar till ekonomisk tillväxt och stärker Sveriges konkurrenskraft. Gruvor anses därför vara en avgörande åtgärd i Sveriges klimat- och hållbarhetsarbete. Därav förväntas gruvetableringar och åtgärder i förhållande till gruvor öka de kommande åren. Åtgärder som främst kommer att utspela sig i norra delen av Sverige, inte minst

---

¹¹⁴ Energimarknadsinspektionen (2023). *Begäran om bindande besked om undantag från kravet på nätkoncession för ett ledningsnät mellan batterilageranläggningar och vindkraftsverk inom vindkraftsparken Hjuleberg*. Ärende 2022-100405, beslut 20 oktober 2023.

¹¹⁵ Energimarknadsinspektionen. "Undantagen i IKN-förordningen", senast granskad 12 december 2023.

¹¹⁶ Energimarknadsinspektionen (2023). *Begäran om bindande besked om undantag från kravet på nätkoncession för ett ledningsnät mellan batterilageranläggningar och vindkraftsverk inom vindkraftsparken Hjuleberg*.

i Sápmi området.¹¹⁷ I bakgrund till detta kommer följande underrubrik att behandla argumentation och diskurser som förekommer vid konsultationer i ärenden som berör gruvor för att urskilja målkonflikten mellan grön industri och samers rättigheter samt intressen.

Konsultationsärendena som behandlas i följande text avser markanvisningar och bearbetningskoncessioner; varav en bearbetningskoncession är det tillstånd som krävs för att bryta en fyndighet.¹¹⁸ Närmare bestämt kommer följande text analysera fyra konsultationsärenden, varav dessa berör: *markanvisning för bearbetningskoncession Stortjärnhobben i Storuman kommun, ansökan om bearbetningskoncession för området Nautanen K nr 1 i Gällivare kommun, ansökan om markanvisning enligt minerallagen (1991:45) till förmån för bearbetningskoncessionen Sahavaara K nr 1 i Pajala kommun, Norrbottens län och ansökan om att överföra mark från Vidmarken 3:1 till Vidmarken 3:6 i Norsjö kommun.* Gemensamt för dessa är att gruvföretag vill ianspråkta mark för att utvinna värdefulla mineraler och att denna marken brukas av samerna, samt har stor betydelse för rennäringen. Målkonflikten i samtliga ärenden utgår från att marken anses vara av riksintresse både för dess mineralfyndighet och för rennäringen.

5.2.1.1. Konsultationsskyldiga och företag

De konsultationsskyldiga och gruvföretagen tenderar att argumentera samt rättfärdiga användandet av marken med hänvisning till riksintresset för mineraler. En argumentation som kan återfinnas i samtliga konsultationer, vanligtvis med referens till miljöbalken 3 kap. 7 § andra stycket som framhåller riksintresset för värdefulla ämnen och material.¹¹⁹ De konsultationsskyldiga och gruvföretagen argumenterar därigenom för att etableringen är av intresse för Sverige som land. Något som tydligt kan utläsas i Lappland Guldprospektering AB:s underlag för koncessionen i Stortjärnhobben, varav detta underlaget lyfter att marken är av

---

¹¹⁷ Regeringskansliet, "Gruvor: frågor och svar", *Regeringen*, publicerad 13 mars 2024.

¹¹⁸ Naturvårdsverket. "Miljö- och tillståndsprövning av gruvor." *Naturvårdsverket*, hämtad 24 juli 2024.

¹¹⁹ Alrutz advokatbyrå AB (2022), *Ansökan om markanvisning till förmån för Lappland Gul Guld Prospektering Aktiebolag bearbetningskoncession Stortjärnhobben K nr 1 i Storumans kommun, Västerbottens län (Dnr 22-790-06)*. 2022-10-27, s.2; Lantmäteriet (2023), *Protokoll från konsultation*. Dnr. AC22116 (2023-02-22), s.2; Boliden Mineral AB (2022), *Miljökonsekvensbeskrivning: Ansökan om bearbetningskoncession Nautanen K nr:1*. Sweco (2022-03-25), s.5.

intresse för landets materialförsörjning.¹²⁰ Dessutom betonas gruvetableringars betydelse för omställningen till ett fossilfritt samhälle. En omställning som är av stort intresse för Sverige idag. I sammanfattningen för Boliden Mineral AB:s miljökonsekvensbeskrivning för koncessionen för området Nautanen betonas bland annat att:

“Fyndigheten Nautanen innehåller flera viktiga metaller som har stor betydelse för ett modernt och fossilfritt samhälle. De aktuella bas- och ädelmetallerna används inom ett flertal olika sektorer (t.ex. fordon, infrastruktur och elektronik). (...) Förutsättningarna för att tillgodogöra sig riksintresset för mineral är följaktligen mycket goda.”¹²¹

Argumentationen grundas i att gruvetableringen kan bidra till landets utveckling och försörjning. Något som byggs vidare på genom att Boliden framhåller de positiva ekonomiska, sociala och arbetsmarknads effekter som verksamheten kan innebära för kommunen samt regionen. Gruvor innebär trots allt fler direkta och indirekta arbetstillfällen, samt ökad ekonomisk tillväxt.¹²²

Vidare erkänns det i samtliga ärenden att marken brukas av samerna och är av samiskt intresse. Ett intresse som ärendena ofta baserar på det samiska folkets rennäring i området.¹²³ Utifrån detta tenderar företagen att rättfärdiga sitt anspråk på marken baserat på verksamhetens påverkan på det som företagen anser vara det främsta samiska intresset av området, rennäringen. I detta kan man konstatera att marken inte betraktas som samernas mark, utan snarare som ett område som de använder. Dessutom argumenterar inte företagen utifrån premissen att det är samisk mark, utan snarare att en del av samernas intressen påverkas av användningen av marken.

---

¹²⁰ Bergsstaten (2023), *Information om ansökt markanvisning, Storuman kommun*. Dnr BS 23-658-2022 (2023-04-13), s.2.

¹²¹ Boliden Mineral AB (2022), *Miljökonsekvensbeskrivning: Ansökan om bearbetningskoncession Nautanen K nr:1*. Sweco (2022-03-25), s.5.

¹²² Ibid., s.6.

¹²³ Lantmäteriet (2023), *Konsultationsförfrågan: Fastighetsreglering berörande Vidmarken 3:1 och 3:6*. Ärendenummer: AC22116 (2023-01-04), s.2; Kaunis Iron AB (2023), *Ansökan om markanvisning enligt minerallagen (1991:45) för bearbetningskoncessionen Sahavaara K nr 1 Pajala kommun, Norrbottens län*. GeoVista (2023-06-27), s.1; Bergsstaten (2023), *Förfrågan huruvida konsultation begärs enligt lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket*. Dnr. BS- 22-407-2022 (2023-10-30), s.1; Alrutz advokatbyrå AB (2022), *Ansökan om markanvisning till förmån för Lappland Gul Guld Prospektering Aktieföretag bearbetningskoncession Storjärnhobben K nr 1 i Storumans kommun, Västerbottens län (Dnr 22-790-06)*. 2022-10-27, s.3.

Gällande verksamhetens påverkan på rennäringsen presenteras en rad argument. Bland annat framhålls det i Bolidens miljökonsekvensbeskrivning att rennäringsen kommer påverkas av verksamheten, men på kort sikt och endast små konsekvenser långsiktigt. Boliden framhåller att gruvverksamheten främst kommer att påverka vinterbetesmark, betesmöjligheter och flyttleder; varav en av dessa flyttleder är av riksintresse.¹²⁴ I detta rättfärdigas anspråket på marken utifrån att effekterna på rennäringsen bedöms vara kortsiktiga enligt företaget. Dock bör det noteras att Boliden ansöker om en koncession om 25 år.¹²⁵ Ett tidsspänn som företaget alltså bedömer vara kortsiktigt baserat på deras argumentation.

Dessutom framförs det i flera konsultationsärenden att företagen har som avsikt att återetablera och återställa marken efter avslutad verksamhet. I ärendet inom området Nautanen, framför Boliden, att de kommer att återställa marken till naturmark med vegetation som är lämplig för rennäringsen och upprätta åtgärder som lindrar skador på rennäringsen. En liknande argumentation framförs av Boliden i ärendet om Vidmarken. I detta ärendet framför företaget att de ska återställa marken för vinterbeten och möjliggöra tillväxt av bland annat renlav, i möjligaste mån.¹²⁶ Det finns därav ingen garanti att marken kommer att återställas, men det är en eftersträvan.

Därtill har gruvföretagen i två ärenden erbjudit ersättning och kompensation för markintrånget samt potentiella skador på marken. Exempelvis erbjuder Boliden i ärendet om Vidmarken att köpa den mark som gruvverksamheten har påverkat.¹²⁷ Även Lappland Guldprospektering erbjuder ersättning i ärendet på Stortjärnhobben, för den mark och utrymme som används av företaget.¹²⁸ Företagen kan därför anses tycka det vara möjligt att ersätta miljö- och markskador med pengar. Något som även kan tolkas som att företagen anser att samernas intresse för området grundas i ett ekonomiskt intresse; ett intresse som är ersättningsbart. I ärendet om Stortjärnhobben erbjuder dock Lapplands Guldsprospektering:

---

¹²⁴ Boliden Mineral AB (2022), *Miljökonsekvensbeskrivning: Ansökan om bearbetningskoncession Nautanen K nr:1*, s.5.

¹²⁵ *Ibid.*, s.2.

¹²⁶ Lantmäteriet (2023), *Protokoll från konsultation*. Dnr. AC22116 (2023-02-22), s.2.

¹²⁷ *Ibid.*

¹²⁸ Bergsstaten (2023), *Information om ansökt markanvisning, Storuman kommun*. Dnr BS 23-658-2022 (2023-04-13), s.2.

“... ersättningsnivå för intrånget i renskötselrätten.”¹²⁹

Ett erbjudande som erkänner att verksamheten inskränker på samernas renskötselrätt; varav renskötselrätten är samernas rätt att använda mark samt vatten till sig och sina renar enligt 1 § rennäringslagen.¹³⁰ Detta uttalandet är unikt i förhållande till övriga konsultationsärenden. I detta fall blir även ersättning av högre relevans eftersom rennäringslagen fastslår att ersättning ska utfärdas vid inskränkning.¹³¹

Slutligen rättfärdigas gruvetableringen i Nautanen, utifrån att området har historiskt sett varit påverkat av gruvverksamhet. Enligt Boliden, gruvföretaget, indikerar detta på att det finns stora fyndigheter och att rennäringen bedöms kunna fortsätta i området.¹³² Denna argumentation är intressant då den rättfärdigar användningen av marken utifrån historiska förhållanden och förutsätter att omständigheterna är liknande idag. Något som är särskilt intressant då den tidigare gruvverksamheten gick i konkurs 1908 eftersom fyndigheterna var mindre än förväntat.¹³³ Bolidens argument baserar därför på en gruvverksamhet som bedrevs för 116 år sedan; en tid som präglades av förtryck mot samer genom bland annat tvångsförflyttning samt etablerade idéer om att samer var ett underlägset folk.¹³⁴ Dessutom visar det sig att den tidigare gruvverksamheten faktiskt indikerar mindre fyndigheter i området, vilket motsäger Bolidens påstående om att historien vittnar om att fyndigheterna i området är stora.

5.2.1.2. Samiska företrädare

I konsultationsärendena gällande gruvor har endast två konsultationer med samiska företrädare genomförts samt protokollförts. Dessa ärenden är *bearbetningskoncessionen Stortjärnhobben i Storuman kommun* och *ansökan om att överföra mark från Vidmarken 3:1 till Vidmarken 3:6 i*

---

¹²⁹ Ibid.

¹³⁰ 1 § Rennäringslagen (1971:437).

¹³¹ 28 § 1 st., Rennäringslagen.

¹³² Boliden Mineral AB (2022), *Miljökonsekvensbeskrivning: Ansökan om bearbetningskoncession Nautanen K nr: 1*, s.6.

¹³³ Norrbottens museum. “Nautanen”. Norrbottens museum, hämtad 5 april 2024.

¹³⁴ Samer.se (u.å.). *Tvångsförflyttning: Stängda gränser och okända marker*, Samiskt informationscentrum.; Samer.se (u.å.). *Rasism: Samepolitik i rasismens tidevarv*, Samiskt informationscentrum.

Norsjö kommun. Följande text kommer därför utgå från argument och språkbruket som används av samiska företrädare i dessa ärenden.

Likt de konsultationsskyldiga och gruvföretagen, lägger de samiska företrädarna stor vikt vid riksintresset i området. I detta framhåller de samiska företrädarna riksintresset för renskötseln i området som stadgat i 3 kap. miljöbalken.¹³⁵ Företrädare hävdar att detta riksintresse skulle påverkas negativt av gruvverksamheten. Exempelvis framhåller Sametinget i ärendet om Stortjärnhobben att:

“Sametingets ståndpunkt är att det inte ska öppnas gruvor. Detta område ligger inom riksintresse renskötsel.”¹³⁶

Baserat på detta ställningstagandet kan man utläsa att riksintresset för renskötseln anses enligt Sametinget utesluta någon form av gruvetablering i området. Något som styrks av företrädare från Vapstens sameby som är mycket tveksamma inför gruvetablering i området eftersom det påverkar riksintresset för renskötseln.¹³⁷

Därtill problematiserar de samiska företrädarna att det under en kort tid inletts och påbörjats flera etableringar inom samma område. Svenska Samernas Riksförbund (SSR) framhåller därför att ärenden måste behandlas utifrån ett helhetsperspektiv och beakta övriga etableringar inom området. Behovet av detta lyfts utifrån situationen i Vapstens samebys område där det finns nio beviljade vindkraftparker, en pågående process för etablerandet av kraftledningar och den tidigare verksamma Svartlidensgruvan. Dessa parallella processer och verksamheter innebär ökad press enligt samebyn.¹³⁸ Sammanfattat kan man påstå att samiska företrädare problematiserar faktumet att flera etableringar sker inom samma område under en kort tid utan att beakta varandra och dess kombinerade påverkan på samer.

---

¹³⁵ 3 kap. 5 § miljöbalk (1998:808).

¹³⁶ Bergsstaten (2023), Konsultation i frågor som rör det samiska folket. Dnr. BS 23-658-2022 (2023-06-12), s.3.

¹³⁷ Ibid., s.2.

¹³⁸ Ibid., s.3; Omma, Inger-Ann (2023). *Re: Markanvisning till förmån för bearbetningskoncessionen Stortjärnhobben K nr 1 - konsultation* [e-post]. (Personlig kommunikation 2023-06-26).

Vidare argumenterar de samiska företrädarna för att gruvverksamheten försvårar, om inte omöjliggör samernas nyttjande av marken. I ärendet om Stortjärnhobben påpekar Vapstens sameby att de finner det oklart hur de ska använda marken under anläggningstiden. En oklarhet som enligt samebyn riskerar att leda till katastrofala konsekvenser och skapa en ohållbar situation för samerna.¹³⁹ Dessutom framhåller företrädarna att:

“Varje enskilt intrång riskerar att bli droppen som får bägaren att rinna över.”¹⁴⁰

Denna beskrivning kombinerar både argumentet om att gruvverksamheten försvårar samernas markanvändning och att etableringarnas kombinerade effekter bidrar till en ohållbar situation för samer. Dessutom kan man konstatera att Vapstens samebys företrädare anser att etableringarna är ett intrång. Ett språkbruk som kan tolkas som att det sker ett intrång på samernas mark genom etableringarna. Något som i sin tur kan tolkas som att företrädarna anses tänka att marken tillhör samerna eller åtminstone att samerna är markens rätta ägare.

Slutligen framför de samiska företrädarna synpunkter gällande konsultationsprocessen och noteringar på konsultationsunderlaget. En av dessa noteringar gäller bristen på en värdering av marken med avseende på renskötseln i fallet med Stortjärnhobben. En sådan värdering bör enligt företrädarna utföras och inkluderas i konsultationsunderlaget. I samma ärende påpekas det även att den bearbetningskoncession som konsulteras är 13 år gammal, varav Sametinget framhåller att det borde krävas en ny ansökan efter en så lång tid. Detta eftersom det var samebyns kunskapsmaterial som användes som grund för bearbetningskoncessionen, men detta materialet är inte relevant än idag utan omständigheterna har förändrats. SSR instämmer med Sametinget och anser att det är märkligt att koncessionen legat så länge och att denna fördröjning påverkar samebyn negativt.¹⁴¹

---

¹³⁹ Bergsstaten (2023), *Konsultation i frågor som rör det samiska folket*. Dnr. BS 23-658-2022 (2023-06-12), s.2.

¹⁴⁰ *Ibid.*, s.4.

¹⁴¹ *Ibid.*, s.3.

5.2.2. Energisystem

Energiomställningen anses vara fundamental för att bekämpa klimatkrisen och minska utsläppen av växthusgaser. Därför framställs övergången till fossilfri energi och omställningen av energisektorn som centrala åtgärder inom klimatarbetet och den gröna industrialiseringen. En centralitet som är tydlig både inom Europeiska unionen och på nationell nivå. Till exempel har EU presenterat en plan som syftar till att säkra trygg och hållbar energi inom unionen genom enorma investeringar i förnybar energi.¹⁴² På liknande premisser vill Sveriges energipolitik bidra till en effektiv och hållbar energianvändning med liten negativ påverkan på hälsa, miljö samt klimat. Bland annat har riksdagen antagit ett mål som fastställer att elproduktionen ska vara 100 procent fossilfri år 2040.¹⁴³ Detta förväntas leda till ett ökat antal etableringar av förnybara energisystem och åtgärder för dessa system, inte minst i norra Sverige och Sápmi området. Följande underrubrik kommer i bakgrund till detta att behandla argumentation och diskurser som används i konsultationer som berör fossilfria energisystem.

Konsultationsärendena som behandlas i denna underrubrik avser nätkoncessioner för kraftledningar i norra Sverige. Dessa ärendena är: *ansökan om koncessioner för transmissionsnätledning inom Kustpaketet, tillståndsansökan 150 kV ledning Arjeplog - Slagnäs* och *nätkoncession för ny 170 kV ledning från ny kopplingsstation till Sandberget i Sorsele kommun*. I samtliga ärenden ansöker energiföretag om att bygga kraftledningar i områden som brukas av samer, med syfte att öka energikapaciteten i området. Därigenom uppstår det en målkonflikt gällande energiomställningens betydelse och samers rättigheter samt riksintresset för rennäringen.

5.2.2.1. Konsultationsskyldiga och företag

En förekommande argumentation från de konsultationsskyldiga och energiföretagen är kraftledningarnas bidrag till energiomställningen samt elektrifieringen. Kraftledningarna möjliggör produktion och tillvaratagande av förnybar energi, vilket är viktigt för klimatarbetet

---

¹⁴² Europeiska kommissionen (18 mars 2022). The Commission to the European parliament, the European council, The Council, The European economic and social Committee and the Committee of the regions: REPowerEU Plan (COM/2022/230 final), *Europeiska kommissionen*, s.14.

¹⁴³ Regeringskansliet (11 juli 2023). Utkast till uppdaterad nationell energi- och klimatplan för Sverige, *Klimat- och näringslivsdepartementet*, s.8.

och energiomställningen enligt energiföretagen.¹⁴⁴ Ännu en viktig åtgärd för den gröna omställningen anses vara elektrifieringen, och den gröna industrialiseringen har bidragit till en ökad elektrifiering av samhället. En elektrifiering som ställer högre krav på elkapaciteten och vittnar om ett behov att förbättra leveranssäkerheten enligt energiföretaget Vattenfall.¹⁴⁵ Energiföretagen skildrar därför byggandet av kraftledningarna som en nödvändighet för att kunna tillvarata energin som produceras i området och bemöta det växande energibehovet.¹⁴⁶ Ett behov som i ansökan för ledningen mellan Arjeplog och Slagnäs beskrivs som akut.

“Läget för försörjning av elkraft för att tillgodose biltestindustrins växande behov både i Arjeplogs- och Arvidsjaur kommuner är akut.”¹⁴⁷

Kraftledningarna beskrivs som en akut åtgärd som uppstått i samband med elektrifieringen av industrin. Energiföretagen framhåller dock inte enbart industrins energibehov. I ärendet som berör Arjeplog och Slagnäs beskriver även Vattenfall att kraftledningen kommer att bidra till en stor förbättring av leverans kvalitén till kommunala verksamheter såsom skolor och sjukvården. Dessutom framhåller energiföretaget att även medborgarna och företagarna i kommunen kommer att gynnas av etableringen.¹⁴⁸ Kraftledningarna beskrivs alltså som en fundamental del i energiomställningen och säkerställandet av energiförsörjningen i området.

Vidare hävdar energiföretagen att effekterna på rennäringsen bedöms vara små och inte långvariga.¹⁴⁹ Denna bedömning grundar sig främst i faktumet att kraftledningarna inte kommer

---

¹⁴⁴ Vattenfall AB (2022), *Miljökonsekvensbeskrivning: Ny 150 kV ledning mellan ny kopplingsstation och vidare till planerad vindkraftpark Sandberget, Sorsele kommun, Västerbottens län*. Sweco (2022-11-29), s.5.

¹⁴⁵ Vattenfall AB (2022), *Ansökan om nätkoncession för linje enligt ellagen (1997:857) för en ny 150 kV kraftledning i luftledningsutförande, samt sjökabelutförande mellan Slagnäs och Arjeplog, i Arjeplog, Arvidsjaur och Sorsele kommuner, Norrbottens och Västerbottens län*. Dnr 1.2.13-2022-1661 (2022-10-24), s.1 & s.3.

¹⁴⁶ Vattenfall AB (2022), *Ansökan om nätkoncession för linje enligt ellagen (1997:857) för en ny 150 kV kraftledning i luftledningsutförande mellan ny kopplingsstation och Sandberget i Sorsele kommun i Västerbottens län*. Sweco (2022-11-29), s.1; Vattenfall AB (2022), *Ansökan om nätkoncession för linje enligt ellagen (1997:857) för en ny 150 kV kraftledning i luftledningsutförande, samt sjökabelutförande mellan Slagnäs och Arjeplog, i Arjeplog, Arvidsjaur och Sorsele kommuner, Norrbottens och Västerbottens län*. s.1.

¹⁴⁷ Vattenfall AB (2022), *Ansökan om nätkoncession för linje enligt ellagen (1997:857) för en ny 150 kV kraftledning i luftledningsutförande, samt sjökabelutförande mellan Slagnäs och Arjeplog, i Arjeplog, Arvidsjaur och Sorsele kommuner, Norrbottens och Västerbottens län*. s.1.

¹⁴⁸ Vattenfall AB (2022), *Miljökonsekvensbeskrivning: Ny 150 kV ledning mellan ny kopplingsstation och vidare till planerad vindkraftpark Sandberget, Sorsele kommun, Västerbottens län*, s.3.

¹⁴⁹ Vattenfall AB (2022), *Ansökan om nätkoncession för linje enligt ellagen (1997:857) för en ny 150 kV kraftledning i luftledningsutförande, samt sjökabelutförande mellan Slagnäs och Arjeplog, i Arjeplog, Arvidsjaur och Sorsele kommuner, Norrbottens och Västerbottens län*. s.6.

att hindra varken renarna eller samerna från att passera över området, samt att marken kommer att kunna användas av samebyn när ledningen uppförts.¹⁵⁰ Ledningarna anses därför inte vara ett påtagligt hot mot riksintresset för rennäringen.¹⁵¹ Dock konstaterar energiföretaget Vattenfall att det inte går att utesluta negativ påverkan på rennäringen och samebyarna, inte minst under driftskedet.¹⁵²

Dessutom betonar ärendena att energiföretaget är villiga att anpassa ledningen utifrån samernas synpunkter och önskemål. Exempelvis hävdar anställda från Vattenfall i deras samråd med Ubmeje sameby och Rans sameby att:

“Vi vill också så tidigt som möjligt i processen, med utgångspunkt från samebyns synpunkter göra justeringar och anpassningar så att vi har ett så bra underlag som möjligt när vi sedan går ut på samråd.”¹⁵³

Energiföretaget Vattenfall påstår i uttalandet att de vill anpassa ledningen efter samernas önskemål och att dessa önskemål anses bidra till ett bättre underlag. Något företaget följer upp med genom att efterfråga data och kunskaper från samebyarna.¹⁵⁴ En efterfrågan som kan tolkas som att företaget erkänner att samerna besitter kunskaper som företaget inte besitter eller har tillgång till. Dessutom hävdar företaget att de vid ansökan av ledningssträckan mellan Arjeplog och Slagnäs, beaktat samebyarnas önskemål så långt som möjligt.¹⁵⁵

---

¹⁵⁰ Ibid.; Vattenfall AB (2022), *Miljökonsekvensbeskrivning: Ny 150 kV ledning mellan ny kopplingsstation och vidare till planerad vindkraftpark Sandberget, Sorsele kommun, Västerbottens län*, s.4-5.

¹⁵¹ Vattenfall AB (2022), *Miljökonsekvensbeskrivning: Ny 150 kV ledning mellan ny kopplingsstation och vidare till planerad vindkraftpark Sandberget, Sorsele kommun, Västerbottens län*, s.4.

¹⁵² Ibid.; Vattenfall AB (2022), *Ansökan om nätkoncession för linje enligt ellagen (1997:857) för en ny 150 kV kraftledning i luftledningsutförande, samt sjökabelutförande mellan Slagnäs och Arjeplog, i Arjeplog, Arvidsjaur och Sorsele kommuner, Norrbottens och Västerbottens län*, s.6

¹⁵³ Vattenfall AB (2020), *Minnesanteckningar: Inledande samråd – Ubmeje sameby avseende Sandselehöjderna nätanslutning*. Dnr 1.2.13-2022-1783 (2020-10-07), s.2; Vattenfall AB (2020), *Minnesanteckningar: Inledande samråd – Rans sameby avseende Sandselehöjderna nätanslutning*. Dnr 1.2.13-2022-1783 (2020-10-06), s.2.

¹⁵⁴ Ibid.

¹⁵⁵ Vattenfall AB (2022), *Ansökan om nätkoncession för linje enligt ellagen (1997:857) för en ny 150 kV kraftledning i luftledningsutförande, samt sjökabelutförande mellan Slagnäs och Arjeplog, i Arjeplog, Arvidsjaur och Sorsele kommuner, Norrbottens och Västerbottens län*, s.6.

Slutligen vill jag betona vissa formuleringar i Vattenfalls miljökonsekvensbeskrivning för ledningen mellan Arjeplog och Slagnäs. I miljökonsekvensbeskrivningen beskrivs nämligen vissa företagsetableringar som intrång på betesmarker.

“Varje nytt intrång i betesmarkerna innebär att möjligheten till flexibilitet minskar.”¹⁵⁶

Ett språkbruk som markerar att kraftledningar riskerar att inskränka samernas möjligheter att bruka marken och bedriva rennäring i området. Dessutom kan implikationen på ett intrång indikera på att företagen gör intrång på samernas betesmark. Något som implicerar att marken brukas av samerna. Denna formulering kan därför tolkas som att etableringar på samernas betesmark motsvarar ett intrång eller inskränkning av samernas renskötselrätt. Detta är dock endast ett diskursivt resonemang, men man kan konstatera att språkbruket innebär som lättast tolkat att kraftledningar riskerar att begränsa rennäringen och samernas markanvändning i området.

5.2.2.2. Samiska företrädare

Vid konsultationerna lyfter de samiska företrädarna betydelsen av att tillgodose riksintresset för rennäringen i området. Ett riksintresse som är av stor vikt för samerna och innebär enligt miljöbalken att området ska skyddas så långt som möjligt mot åtgärder som kan utgöra ett hinder för rennäringen.¹⁵⁷ I bakgrund till detta informerar Sametinget under konsultationen om kraftledningen till kopplingsstationen i Sandberget information om riksintresset för rennäringen i området samt betonar behovet av att bedöma åtgärdens konsekvenser för riksintressets värden och möjligheter.¹⁵⁸ En konsekvensanalys som inte minst anses vara relevant i ärendet om Sandberget eftersom det finns flera flyttleder, riksintressen, kärnområden och svåra passager i området där kraftledningen planeras att byggas. Renskötseleområden och riksintresseområden

---

¹⁵⁶ Vattenfall AB (2022), *Miljökonsekvensbeskrivning: Ny 150 kV ledning mellan Slagnäs och Arjeplog i Arjeplog, Arvidsjaur och Sorsele kommuner, Norrbottens och Västerbottens län. Sweco. Dnr 1.2.13-2022-1661 (2022-10-19)*, s.55.

¹⁵⁷ 3 kap. 5 § miljöbalk (1998:808).

¹⁵⁸ Vattenfall AB (2022), *Samrådsredogörelse: Ny 150 kV kraftledning mellan kopplingsstationen och Sandberget, Sorsele kommun, Västerbottens län. 2022-11-29*, s.13 & s.20.

som inte endast riskerar påverkas av kraftledningen och de anslutna vindkraftsparkerna, utan även den ökade närvaron av människor och infrastruktur i området.¹⁵⁹

Vidare argumenterar de samiska företrädarna för att verksamhetens konsekvenser bör bedömas utifrån ett helhetsperspektiv. Ett perspektiv som inte enbart beaktar den egna verksamhetens konsekvenser, utan även andra verksamheter i området för att kunna bedöma verksamheternas samlade effekt på samerna samt rennäringen¹⁶⁰ Behovet av detta vittnar samiska företrädare om i ärendet om Sandberget, ett område som anses präglas av många nya projekt. Bland annat lyfter företrädarna att det idag finns två vindkraftsparker, pågående tillståndsprocesser för fler parker och provborrningar i området.¹⁶¹ Verksamheter vars totala effekt förväntas ha katastrofala konsekvenser för rennäringen i området. Exempelvis beskriver företrädare för Ubmeje tjeälddie att:

“Ytterligare intrång i området kommer att totalt omöjliggöra renbete samt flytt av renar inom Juktan, Blaikfjällsområdet.”¹⁶²

Ett omöjliggörande som inte enbart stoppar samernas markanvändning, utan riskerar även att ha förödande konsekvenser för samebyn Ubmeje tjeälldies ekonomi och hushållning. Ubmeje tjeälddie är nämligen unik eftersom alla medlemmar i samebyn lever på renskötseln.¹⁶³ Att energiföretagen beaktar verksamhetens konsekvenser utifrån ett helhetsperspektiv är därav fundamentalt för det samiska folket och rennäringen i området.

I förhållande till renskötseln betonar de samiska företrädarna betydelsen av att säkerställa betesro för renarna. Renarna riskerar nämligen att påverkas av ljud och ljus från kraftledningarna som kan skapa undvikande beteendemönster. Ett beteendemönster som riskerar att leda till att renarna blandas samman med andra samebyar, rör sig snabbare genom vissa områden och lägger större

---

¹⁵⁹ Energimarknadsinspektionen (2023), *Mötesprotokoll: Konsultation*. Ärendenummer 2022-103291 (2023-08-24), s.2.

¹⁶⁰ Vattenfall AB (2022), *Samrådsredogörelse: Ny 150 kV kraftledning mellan kopplingsstationen och Sandberget, Sorsele kommun, Västerbottens län*, s.20.

¹⁶¹ Ibid., s.15; Vattenfall AB (2020), *Minnesanteckningar: Inledande samråd – Ubmeje sameby avseende Sandselehöjderna nätanslutning*, s.2.

¹⁶² Vattenfall AB. *Samrådsredogörelse: Ny 150 kV kraftledning mellan kopplingsstationen och Sandberget, Sorsele kommun, Västerbottens län*, s.15.

¹⁶³ Vattenfall AB. *Minnesanteckningar: Inledande samråd – Ubmeje sameby avseende Sandselehöjderna nätanslutning*, s.2.

tryck på betesmarker som inte uppfattas som störande för renarna.¹⁶⁴ De samiska företrädarna betonar därför att åtgärderna som tillåts ska göra så lite påverkan som möjligt på renskötseln och den betesro som renarna kräver.¹⁶⁵

Vid konsultationerna markerar även företrädarna betydelsen av att energiföretagen tillvaratar samisk kunskap och beaktar samisk kultur. Detta genom att företrädare såsom Sametinget lyfter att kunskap om området och renskötseln inom aktuell sameby behövs för att förstå områdets funktion, samt hur verksamheten kan förväntas påverka renskötseln.¹⁶⁶ Ett kunskapsutbyte som inte endast är till fördel för samebyarna, utan även energiföretagen. Exempelvis informerade Rans samebys ordförande om:

“..området är väldigt blött så det finns nackdelar med stråket dels utifrån tekniskt- och anläggningsperspektiv och dels utifrån rennäringens intressen.”¹⁶⁷

Information som intygar att samerna besitter unika kunskaper om området. Kunskaper som vid detta samråd kan anses vara fördelaktigt både för samebyn och energiföretaget, för utan denna kunskap hade etableringen varit till nackdel för båda parterna. Detta kunskapsutbytet kan bidra med att samernas intresse att vidmakthålla sin kultur, inklusive renskötseln, beaktas i större utsträckning.¹⁶⁸

Slutligen framhåller även Sametinget under konsultationen för kraftledningen till Sandberget, att samebyarnas brist på svar vid samråds- eller konsultationsförfrågningar inte innebär att de inte påverkas av verksamheten.¹⁶⁹ Ett uttalande som understryker att energiföretagen inte kan förbise eller ta mindre hänsyn till verksamhetens konsekvenser för samebyarna endast för att de inte begärt konsultation.

---

¹⁶⁴ Energimarknadsinspektionen (2023), *Mötesprotokoll: Konsultation*, s.2-3.

¹⁶⁵ Vattenfall AB (2022), *Samrådsredogörelse: Ny 150 kV kraftledning mellan kopplingsstationen och Sandberget, Sorsele kommun, Västerbottens län*, s.20.

¹⁶⁶ Ibid.

¹⁶⁷ Vattenfall AB (2020), *Minnesanteckningar: Inledande samråd – Rans sameby avseende Sandselehöjderna nätanslutning*, s.2.

¹⁶⁸ Vattenfall AB (2022), *Samrådsredogörelse: Ny 150 kV kraftledning mellan kopplingsstationen och Sandberget, Sorsele kommun, Västerbottens län*, s.20.

¹⁶⁹ Energimarknadsinspektionen (2023), *Mötesprotokoll: Konsultation*, s.2.

6. Resultat och diskussion

I följande avsnitt presenteras resultatet av analysen och frågeställningen besvaras. Detta avsnitt avser att framföra hur målkonflikten mellan den gröna industrialiseringen och samernas rättigheter samt intressen manifesteras i ovanstående konsultationsärenden. Inledningsvis kommer detta avsnitt därför att presentera de slutsatser man kan fastställa utifrån analysen, för att sedan övergå till en diskussion om resultatet och materialet som presenterats i uppsatsen.

6.1. Resultat

Fynden från denna studie ger insikt i hur målkonflikten mellan den gröna industrialiseringen och samerna manifesteras i konsultationsärenden, samt belyser konsultationsordningens möjlighet att bemöta denna målkonflikt. De mest centrala fyndigheterna kommer att presenteras i följande text och fokuserar på: riksintressen, omfattningen av verksamhetens påverkan, ekonomisk tillväxt, markägarskap och konsultationsordningens verktyg för den gröna industrialiseringen.

I konsultationsärendena förekommer en återkommande argumentation från båda konsultationsparter utifrån att marken är av riksintresse och väsentlig för partens intressen. Detta innebär att parterna hävdar att marken är skyddad och betydelsefull för Sverige samt det svenska samhället. Gruv- och energiföretagen argumenterar för detta utifrån att marken är av riksintresse för värdefulla mineraler och för att genomföra den energiomställning som krävs för att tillgodose fundamentala behov i området. I kontrast argumenterar de samiska företrädarna för att området är av riksintresse för rennäringen och väsentligt för samernas renskötselrätt. I ärendena skildras alltså en målkonflikt varav tillgodoseendet av det ena riksintresset förhindrar det andra.

Vidare råder det olika uppfattningar om verksamhetens påverkan på rennäringen och samernas markanvändning. Majoriteten av de konsultationsskyldiga och företagen hävdar att verksamhetens påverkan är liten och enbart kortsiktig. En argumentation som står i tydlig kontrast med de samiska företrädarnas påståenden om att verksamhet i området generellt försvårar, om inte direkt omöjliggör, rennäringen i området. Detta påstående är återkommande och utgår inte enbart från påverkan från den specifika verksamheten i ärendet, utan från samtliga

ärenden i området. De konsultationsskyldiga anses inte ha ett helhetsperspektiv och bemöta faktumet att det ofta finns flera ärenden i området vars kumulativa effekter riskerar att vara förödande.

Ytterligare en tematik i argumentationen är verksamhetens inverkan på den ekonomiska tillväxten i området. Företagen i ärendena beskriver att deras verksamhet bidrar till flera arbetstillfällen i området och ekonomisk tillväxt. Något som korrelerar med Europeiska kommissionens vision om den gröna industrin som en tillväxtkatalysator. De samiska företrädarna framför dock en annan bild som kan beskrivas som en total motsats. Företrädarna vittnar nämligen om att tillkommande verksamhet utgör ett direkt hot mot samernas arbeten och inkomstkällor. Löftena om ekonomisk tillväxt inom grön industri omfattar alltså inte samerna, utan misslyckas snarare med att bemöta hotet som industrin utgör mot samernas inkomstkällor.

Markägarskapet är ännu en central aspekt i den pågående målkonflikten, särskilt när det gäller huruvida verksamhetsetableringar i området kan betraktas som intrång. I förhållande till denna tematiken så benämner företagen sällan verksamheten som någon form av intrång, utan skildrar snarare verksamheten som en temporär aktör i området som verkar för värdefulla svenska intressen. Det finns dock undantag, varav ett företag beskriver verksamhet i området som ett intrång på rennäringen. Ett ställningstagande som samiska företrädare vidhåller, och tillägger att verksamhet i Sápmi ofta utgör intrång på samernas mark. Denna mark har samerna brukat i generationer, besitter unik kunskap om och är beroende av. Därför ses ett hot mot marken som ett hot mot samerna. Det råder alltså olika uppfattningar om verksamheternas intrång och om vem som är den rättmätige ägaren till marken som ianspråkats, vilket ytterligare belyser hur målkonflikten manifesteras.

Slutligen kan man konstatera att *lagen (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket* genomsyras av undantag från konsultationsskyldigheten i förhållande till den gröna industrialiseringen. I lagen kan man konstatera att huvudregeln definieras av undantagen och att det föreligger fler undantag än skyldigheter i ärenden om grön industrialisering. Något som i förhållande till teorin om socialkonstruktivism kan påstås reproducera maktförhållandet som föreligger mellan majoritetssamhället och minoriteter.

6.2. Diskussion

Denna studie har eftersträvat att skildra en komplex målkonflikt, varav behovet av den gröna industrialiseringen vägs mot samers rättigheter samt intressen. En konflikt som konsultationsordningen är ämnad att hantera, men klarar inte det på grund av lagens genomsyrande undantag. I målkonflikten misslyckas alltså konsultationsordningen, på flera områden, med att säkerställa dess enda uppgift: att samer får sina röster hörda i ärenden som berör dem. Det juridiska ramverket genomsyras av undantag som tystar samerna, vilket riskerar att leda till oåterkallelig skada på ursprungsbefolkningen.

Resultatet av denna studie bekräftar flera tidigare forsknings slutsatser, särskilt att avvägningen mellan riksintressen, värdefulla naturresurser och urfolks rättigheter är en komplex process som kräver att berörda parter får delta i processen. Tidigare forskning har även belyst utmaningarna med att balansera den gröna industrin med samernas rätt till självbestämmande, samt pekar på det komplexa förhållandet mellan statliga intressen och urfolks intressen. Dessa slutsatser överensstämmer med resultaten från denna studie, där samiskt deltagande i processer kan sägas korrelera med samers rätt till självbestämmande och behovet att kunna framföra sina intressen som annars riskerar att förbises till förmån för den gröna industrin. Denna studie bygger även vidare på tidigare forskning och lyfter inte enbart behovet av samiskt deltagande, utan även de utmaningar som samiska företrädare möter i att få sin röst hörd genom konsultationer. Ett perspektiv som tidigare inte beaktats i forskning, och som bidrar till att belysa målkonfliktens fortsatta kvarlevnad i en tid med en konsultationsordning.

Konsultationsordningen har utlovats vara det juridiska ramverket som ska, i enlighet med forskningens önskemål, säkerställa samiskt deltagande i ärenden som berör dem. Trots att denna studie framhåller att konsultationsordningen omfattar vissa typer av ärende, så är det tydligt att huvudregeln definieras av undantagen och att flera ärenden inom den gröna industrialiseringen inte konsulteras trots dess relevans för samerna. Dessa undantag innebär att den ansvarige för ärendena inte är skyldig att konsultera och föra en dialog med samerna, även i ärenden där samerna är berörda. Undantagen sätter alltså stopp för ett samtal med den berörda ursprungsbefolkningen.

Utifrån detta kan man problematisera konceptet med konsultation och konsultationsordningen. Konsultationsordningen innefattar nämligen enbart krav på att konsultera samiska företrädare, och det finns ingen skyldighet i lagen som kräver att den konsultationsskyldiga behöver följa eller anpassa sig efter samernas önskemål. Något som riskerar att bli ett alltför svagt skydd för ursprungsbefolkningen och deras rättigheter. Konsultationer riskerar därför att bli mer av en ceremoni eller checkbox som behöver avverkas, än något som leder till någon verklig påverkan och tillvaratagande av samers intressen.

Problematiken med konsultationsordningen korrelerar med uppsatsens teoretiska ramverk, socialkonstruktivism, som belyser hur juridiska ramverk bidrar till reproduktionen av maktförhållanden mellan majoritetssamhället och minoriteter. I detta fallet är konsultationsordningen ett juridiskt ramverk som till förmån för majoritetssamhällets behov och idéer sätter gränser för när samerna får göra en legitim juridiskt berättigad talan i ärenden som berör dem samt deras kvarlevnad. En talan som dessutom, utifrån lagens utformning, inte garanterar att minoritetens intressen samt rättigheter beaktas. Lagen kan alltså sägas säkerställa en monolog, men inte en dialog. Något som utifrån socialkonstruktivismen, reproducerar de befintliga maktförhållandena mellan majoritetssamhället och samerna.

Slutligen kan man konstatera att den nuvarande konstruktionen av konsultationsordningen utgör ett hot mot samernas intressen och rättigheter. Ett hot som kräver politiskt agerande och möjliggörande av faktiskt samiskt deltagande. Trots detta går det inte att bortse från målkonfliktens komplexitet och behovet av att förhindra det stadiet i klimatförändringen där samtliga mänskliga rättigheter hotas. Forskning om klimatförändring framför nämligen en bild där mänskliga rättigheter inte kan garanteras och där människors möjlighet att leva ett anständigt liv är under ett direkt hot, om det inte vidtas drastiska klimatåtgärder. En grön omställning är alltså nödvändig ur ett människorättsligt perspektiv; men den behöver även göras på ett människorättsligt sätt.

7. Referenser

Allard, Christina (2021). *Mineralutvinning i norska Sápmi: Beaktandet av samiska rättigheter i tillståndsprocessen och Nussir-gruvan i Finnmark*. Nordisk Miljörättslig Tidskrift, 2021(1).

Alrutz advokatbyrå AB (2022). *Ansökan om markanvisning till förmån för Lappland Gul Guld Prospektering Aktiebolag bearbetningskoncession Stortjärnhobben K nr 1 i Storumans kommun, Västerbottens län (Dnr 22-790-06)*. 2022-10-27.

Bergsstaten (2023). *Förfrågan huruvida konsultation begärs enligt lag (2022:66) om konsultation i frågor som rör det samiska folket*. Dnr. BS-22-407-2022 (2023-10-30).

Bergsstaten (2023). *Information om ansökt markanvisning, Storumans kommun*. Dnr BS 23-658-2022 (2023-04-13).

Bergsstaten (2023). *Information om konsultation inom ärende om markanvisning till förmån för bearbetningskoncessionen Stortjärnhobben K nr 1*. Dnr BS 23-658-2023 (2023-06-19).

Bergsstaten (2023). *Konsultation i frågor som rör det samiska folket*. Dnr. BS 23-658-2022 (2023-06-12).

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2008). "Argumentationsanalys". I *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, Göran Bergström & Kristina Boréus (red.), 2:a upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2012). "Diskursanalys". I *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Göran Bergström & Kristina Boréus (red.), 3:e upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Bergström, Göran & Boréus, Kristina (2012). "Innehållsanalys". I *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig textanalys*, Göran Bergström & Kristina Boréus (red.), 3:e upplagan. Lund: Studentlitteratur.

Boliden Mineral AB (2023). *Ansökan om bearbetningskoncession för en mineraliseringen i Nautanen i Gällivare kommun, Norrbottens län.*

Boliden Mineral AB (2022). *Miljökonsekvensbeskrivning: Ansökan om bearbetningskoncession Nautanen K nr:1.* Sweco (2022-03-25).

Boverket (2009). *Vindkraftshandboken - Planering och prövning av vindkraftverk på land och i kustnära vattenområden.* Boverket,
<https://www.boverket.se/globalassets/publikationer/dokument/2013/vindkraftshandboken.pdf>.

Burr, Vivien (2015). *Social Constructionism.* 3:e upplagan, New York: Routledge.

Energimarknadsinspektionen (2023). *Ansökan om bindande besked om undantag från kravet på nätkoncession för ledningsnät inom Hallands solpark.* Ärende 2022-101635, beslut 3 oktober 2023.

Energimarknadsinspektionen. *Begäran om bindande besked om undantag från kravet på nätkoncession för ett ledningsnät mellan batterilageranläggningar och vindkraftsverk inom vindkraftsparken Hjuleberg.* Ärende 2022-100405, beslut 20 oktober 2023.

Energimarknadsinspektionen. *Begäran om bindande besked om undantag från kravet på nätkoncession för ett ledningsnät till laddstationer för tunga transportfordon samt till laddstationer för personbilar.* Ärende 2023-100774, beslut 21 december 2023.

Energimarknadsinspektionen. "Det här gör Ei inom koncessioner." *Energimarknadsinspektionen*, hämtad 24 juli 2024, <https://ei.se/bransch/koncessioner/det-har-gor-ei-inom-koncessioner>.

Energimarknadsinspektionen (2023). *Mötesprotokoll: Konsultation*. Ärendenummer 2022-103291 (2023-08-24).

Energimarknadsinspektionen. "Undantagen i IKN-förordningen", senast granskad 12 december 2023,
<https://ei.se/bransch/undantag-fran-kravet-pa-natkoncession-ikn/undantagen-i-ikn-forordningen>.

Energimyndigheten. "Anmälan och tillstånd för värmepump", *Energimyndigheten*, hämtad 24 juli 2024,
<https://www.energimyndigheten.se/energisystem-och-analys/tillstand-och-provning/tillstandsprocesser/tillstand-for-varmepump/>.

Energimyndigheten. "Tillstånd för solcellspark." *Energimyndigheten*, hämtad 24 juli 2024,
<https://prodextern.energimyndigheten.se/energisystem-och-analys/tillstand-och-provning/tillstandsprocesser/tillstand-for-solcellspark/>.

Energimyndigheten. "Tillstånd för vattenkraft", Energimyndigheten, senast ändrad 29 december 2023,
<https://www.energimyndigheten.se/energisystem-och-analys/tillstand-och-provning/tillstandsprocesser/tillstand-for-vattenkraft/>.

Energimyndigheten. "Tillstånd för vindkraft - mindre anläggningar", senast ändrad 29 december 2023,
<https://www.energimyndigheten.se/fornybart/tillstand-och-provning/tillstandsprocesser/tillstand-for-vindkraft---mindre-anlaggningar/>.

Europeiska kommissionen (1 februari 2023). Communication from the Commission to the European parliament, the European council, The Council, The European economic and social Committee and the Committee of the regions: A Green Deal Industrial Plan for the Net-Zero Age (Report COM/2023/62 final).

Europeiska kommissionen. "Energi och den gröna given", *Europeiska kommissionen*, https://commission.europa.eu/strategy-and-policy/priorities-2019-2024/european-green-deal/energy-and-green-deal_en.

Europeiska kommissionen (18 mars 2022). The Commission to the European parliament, the European council, The Council, The European economic and social Committee and the Committee of the regions: REPowerEU Plan (COM/2022/230 final), Europeiska kommissionen.

Europeiska kommissionen (1 februari 2023). *The Green Deal Industrial Plan: putting Europe's net-zero industry in the lead*, https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/ip_23_510.

Europeiska unionens. "Den europeiska gröna given", Europeiska unionens råd och Europeiska rådet, senast ändrad: 21 mars 2024, <https://www.consilium.europa.eu/sv/policies/green-deal/>.

Förordningsmotiv 2007:1. *Icke koncessionspliktiga elnät*.

Hassler, John (2023). *Sveriges klimatstrategi: 46 förslag för klimatomställningen i ljuset av Fit for 55*. Departementsserien (DS 2023:18). Regeringskansliet: Stockholm.
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/departementsserien-och-promemorior/2023/10/sveriges-klimatstrategi-46-forslag-for-klimatomstallningen-i-ljuset-av-fit-for-55/>.

Havs- och vattenmyndigheten. "Vattenkraftverk och dammar", *Havs- och vattenmyndigheten*, hämtad 2 maj 2024,
<https://www.havochvatten.se/arbete-i-vatten-och-energiproduktion/vattenkraftverk-och-dammar.html>.

Hossain, Kamrul, & Petretei, Anna (2017). *Resource development and sámi rights in the Sápmi region: integrating human rights impact assessment in licensing processes*. *Nordic Journal of International Law*, 86(3).

Kaunis Iron AB (2023). *Ansökan om markanvisning enligt minerallagen (1991:45) för bearbetningskoncessionen Sahavaara K nr 1 Pajala kommun, Norrbottens län*. GeoVista (2023-06-27).

Lantmäteriet (2023). *Konsultationsförfrågan: Fastighetsreglering berörande Vidmarken 3:1 och 3:6*. Ärendenummer: AC22116 (2023-01-04).

Lantmäteriet (2023). *Protokoll från konsultation*. Dnr. AC22116 (2023-02-22).

Naturvårdsverket. "Miljö- och tillståndsprövning av gruvor." Naturvårdsverket, <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/branscher-och-verksamheter/gruvor/miljo-och-tillstandsprovning/>, hämtad 24 juli 2024.

Norrbottens museum. "Nautanen". Norrbottens museum, <https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/branscher-och-verksamheter/gruvor/miljo-och-tillstandsprovning/>, hämtad 5 april 2024.

Omma, Inger-Ann (2023). *Re: Markanvisning till förmån för bearbetningskoncessionen Stortjärnhobben K nr 1 - konsultation* [e-post]. (Personlig kommunikation 2023-06-26).

Pellenec, Laila (2023). "Indigenous Climate Justice – Insights from Sápmi: An Analysis of Public Presentations and Policy Documents from Sámi sources." Masteruppsats, UiT The Arctic University of Norway, 2023. <https://munin.uit.no/handle/10037/29445>.

Prior, Lindsay. "Content Analysis". I *The Oxford Handbook of Qualitative Research*, Patricia Leavy (red.), 2:a upplagan. New York: Oxford University Press, 2020.

Proposition 2021/22:49. *En konsultationsordning i frågor som rör det samiska folket*.

Regeringen, Stockholm, Sverige.

<https://www.regeringen.se/4a3c38/contentassets/0070c40b40fe41db83543a2bff92f037/en-konsultationsordning-i-fragor-som-ror-det-samiska-folket-prop.-20212249>.

Regeringen (12 september 2023). *Regeringsförklaringen: Reformkraft i en tid av prövningar*,

<https://www.regeringen.se/contentassets/86d0da68f7204b138d0b8d2b98463ef7/regeringsforklaringen-2023.pdf>

Regeringen (21 december 2023). *Regeringens klimathandlingsplan – hela vägen till nettonoll* (Skr.

2023/24:59).

<https://www.regeringen.se/contentassets/990c26a040184c46acc66f89af34437f/232405900webb.pdf>.

Regeringskansliet. “Gruvor: frågor och svar”, *Regeringen*, publicerad 13 mars 2024,

<https://www.regeringen.se/regeringens-politik/naringspolitik/fragor-och-svar-om-gruvor/>.

Regeringskansliet (30 november 2022). *Rapporten från samordnaren för samhällsomställning vid större företagsetableringar och expansioner i Norrbotten och Västerbotten (uppdrag N2020/03132)*. Näringsdepartementet,

<https://www.regeringen.se/contentassets/8e9b848837ae4cecab7e6a380a9a0b51/rapport-fran-samordnaren-for-samhallsomstallning-vid-storre-foretagsetableringar-och-foretagsexpansioner-i-norrbotten-och-vasterbotten.pdf>.

Regeringskansliet (11 juli 2023). *Utkast till uppdaterad nationell energi- och klimatplan för Sverige*, Klimat- och näringslivsdepartementet.

Samer.se (u.å.). *Faktablad - Rasbiologi*, Samiskt informationscentrum. <https://samer.se/3684>, hämtad 2023-05-14.

Samer.se (u.å.). *Rasism: Samepolitik i rasismens tidevarv*, Samiskt informationscentrum. <https://samer.se/3598>, hämtad 2024-07-26.

Samer.se (u.å.). *Tvångsflyttning: Stängda gränser och okända marker*, Samiskt informationscentrum. <https://samer.se/3603>, hämtad 2024-07-26.

Sametinget (2019). Klimatstrategi: Sametingets politiska ställningstagande, <https://www.sametinget.se/130410>.

Sametinget. "Om Sametinget", Sametinget.se, <https://www.sametinget.se/om-sametinget>, hämtad 2024-08-16.

Sametinget (2014). Sametingets syn på mineraler och gruvor i Sápmi, <https://www.sametinget.se/gruvpolicy>.

Sametinget (2009). Sametingets syn på vindkraft i Sápmi, <https://www.sametinget.se/vindkraftpolicy>.

Sametinget (2024). Sametingets årsredovisning 2023, <https://www.sametinget.se/187233>.

SFS 1971:437. *Rennäringslag*. Utfärdad 18 juni 1971.

SFS 1974:152. *Kungörelse om beslutad ny regeringsform*. Utfärdad den 28 februari 1974.

SFS 1979:429. *Skogsvårdslag*. Utfärdad den 7 juni 1979.

SFS 1991:45. *Minerallag*. Utfärdad den 24 januari 1991.

SFS 1998:808. *Miljöbalk*. Utfärdad den 11 juni 1998.

SFS 2007:215. *Förordning om undantag från kravet på nätkoncession enligt ellagen (1997:857)*. Utfärdad den 26 april 2007.

SFS 2022:66. *Lag om konsultation i frågor som rör det samiska folket*. Utfärdad den 9 februari 2022.

Skogsstyrelsen.se. "Vilka åtgärder behöver du anmäla eller ansöka om?" *Skogsstyrelsen*, <https://www.skogsstyrelsen.se/lag-och-tillsyn/vilka-atgarder-behoover-du-anmala-eller-ansoka-om/>, hämtad 2024-07-24.

Svenska kraftnät (2023). *Inbjudan till myndighetsdialog för Kustpaketet*. Dnr. 2023/159 (2023-02-13).

Sveriges domstolar (2024). "Mark- och miljödomstolen ger tillstånd till en fullskalig bio-CCS-anläggning", *Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt*, publicerad 28 mars 2024, <https://www.domstol.se/nyheter/2024/03/mark--och-miljodomstolen-ger-tillstand-till-en-fullskalig-bio-ccs-anlaggning/>.

Sweco (2022). *Miljökonsekvensbeskrivning: Ansökan om bearbetningskoncession Storjärnhobben K nr 1, Storumans kommun, Västerbottens län*. Sweco.

Vattenfall AB (2022). *Ansökan om nätkoncession för linje enligt ellagen (1997:857) för en ny 150 kV kraftledning i luftledningsutförande mellan ny kopplingsstation och Sandberget i Sorsele kommun i Västerbottens län*. Sweco (2022-11-29).

Vattenfall AB (2022), *Ansökan om nätkoncession för linje enligt ellagen (1997:857) för en ny 150 kV kraftledning i luftledningsutförande, samt sjökabelutförande mellan Slagnäs och Arjeplog, i Arjeplog, Arvidsjaur och Sorsele kommuner, Norrbottens och Västerbottens län*. Dnr 1.2.13-2022-1661 (2022-10-24).

Vattenfall AB (2022). *Miljökonsekvensbeskrivning: Ny 150 kV ledning mellan ny kopplingsstation och vidare till planerad vindkraftpark Sandberget, Sorsele kommun, Västerbottens län.* Sweco (2022-11-29).

Vattenfall AB (2022), *Miljökonsekvensbeskrivning: Ny 150 kV ledning mellan Slagnäs och Arjeplog i Arjeplog, Arvidsjaur och Sorsele kommuner, Norrbottens och Västerbottens län.* Sweco. Dnr 1.2.13-2022-1661 (2022-10-19).

Vattenfall AB (2020). *Minnesanteckningar: Inledande samråd – Rans sameby avseende Sandselehöjderna nätanslutning.* Dnr 1.2.13-2022-1783 (2020-10-06).

Vattenfall AB (2020). *Minnesanteckningar: Inledande samråd – Ubmeje sameby avseende Sandselehöjderna nätanslutning.* Dnr 1.2.13-2022-1783 (2020-10-07).

Vattenfall AB (2021), *Samrådsredogörelse: Ansökan om koncession för ny 150 kV-ledning mellan Slagnäs och Arjeplog.* Dnr 1.2.13-2022-1661 (2021-04-06).

Vattenfall AB (2022). *Samrådsredogörelse: Ny 150 kV krafyledning mellan kopplingsstationen och Sandberget, Sorsele kommun, Västerbottens län.* 2022-11-29.

Verksamt. “Tillstånd för elnät”, *Verksamt*, hämtad 24 juli 2024, <https://verksamt.se/bransch/hitta-tillstand/tillstand/elnat-UKR1930>.